

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Naiseus somalialaisessa kulttuurissa - muistelua moniaistisessa tilassa

Kahim, Samah & Rage, Deqo

2013 Porvoo

Laurea-ammattikorkeakoulu
Porvoo

Naiseus somalialaisessa kulttuurissa
- muistelua moniaistisessa tilassa

Kahim, Samah
Rage, Deqo
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2013

Kahim Samah, Rage, Deqo

Naiseus somalialaisessa kulttuurissa - muistelua moniaistisessa tilassa

Vuosi 2013 Sivumäärä 49

Opinnäytetyö toteutettiin Laurea-ammattikorkeakoulun koordinoimassa Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeessa. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys tarkastelee naiseuden merkitystä somalialaisessa kulttuurissa ja muistelutyön menetelmiä sekä moniaistisen tilan hyödyntämistä muistelun ympäristönä. Olemme kiinnostuneet erityisesti muistelutyöstä ja sen vaikutuksesta monikulttuuristen ihmisten voimaantumiseen. Tavoitteena oli saada laajempaa tietoisuutta naisten rooleista ja naiseuden merkityksestä somalialaisessa kulttuurissa. Lisäksi muistelutyön avulla naiset voivat palata niihin menneisyyden ajatuksiin ja maisemiin, joihin heillä ei ole mahdollista palata todellisuudessa, tai jakaa kokemuksia muiden kanssa.

Opinnäytetyö on laadultaan toiminnallinen tutkimus. Toiminnallinen osuus toteutettiin touku-kuussa 21.5-29.5.2013 kohtaamispaikka Myyringin tiloissa Vantaalla. Kohderyhmänä oli Myyrinmäessä asuvia somalinalaisia. Valitsimme kyseisen asuinalueen juuri maahanmuuttajien määrän vuoksi. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui neljästä toimintakerrasta ja jokaisen toimintakerran jälkeisestä palautekeskustelusta. Toimintakertojen osallistujamäärä vaihteli, noin 6-10 henkeä per kerta. Viimeiseen toimintakertaan osallistui myös nuoria tyttöjä. Toiminnan tavoitteena oli maahanmuuttajanaisten identiteetin kehittäminen sekä moniaistinen tila- menetelmän testaaminen.

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin mielipidekyselyä jokaisesta toimintakerrasta sekä ryhmähaastattelua, joka nauhoitettiin ja kuvattiin videoksi. Lopullinen palaute kerättiin asiakkailta ja palvelukeskuksen henkilökunnalta. Prosessin aikana arvioimme omaa oppimistamme ja ammatillista kasvuamme. Saimme positiivista palautetta Myyringin henkilökunnalta ja toimintaan osallistuneilta sekä ulkopuolisilta vierailijoilta. Multisensorinen tila herätti asiakkaiden kiinnostuksen ja se koettiin tarpeelliseksi kulttuurien kohtaamispaikkana. Moniaistinen teltta edusti hyvin Somalian kulttuuria. Erityisesti naiset kokivat voimaannuttavana sen, että multisensorisuus yhdistettiin muistelutyön menetelmiin.

Kahim Samah, Rage, Deqo

Womanhood in Somali culture - Reminiscence work in Multisensory environment

Year	2013	Pages	49
------	------	-------	----

This thesis is coordinated by Laurea University of Applied Sciences and it is conducted as part of the project With All Senses - Developing Open Learning Environments. The theoretical study examines the importance of womanhood in Somali culture, doing reminiscence work in multisensory mode. We are particularly interested in reminiscence work and its empowerment impacts on people. The aim is to get more conscious awareness of women's role and the importance of womanhood in Somali Culture. In addition, the reminiscence work helps to "think back through", to reflect to the past experiences and to look back into nature which the women don't have time to reflect and share their experience with each other.

The quality of our thesis is functional study; the functional part was carried out on May 21.5-29.5.2013 in the space of Myyrinki, Vantaa. Our target group were Somali Women living in the area of Myyrmäki. We choose this residential area due to the number of immigrants. The practical part of the thesis consisted of four sessions and after each session we had a feedback discussion. The participants ranged from about 6 to 10 people per time and the last session was also attended by students. The goal is to develop the identity of the immigrant women and also to test the multisensory method.

For data collection we used polling methods as well as a group interview, which was recorded and filmed. The final feedback was collected from both staff and customers. During the process, we calculated our learning development and our professional growth. We received a positive feedback from the participants and staff, as well as outside visitors. The multisensory space attracted customers' interest and it was considered necessary as a meeting point of cultures. Multisensory tent represented the Somali culture, the women experienced this to have empowered their memory and felt this to be the perfect combination for reminiscence work method.

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Somalialaiset maahanmuuttajat Suomessa.....	8
2.1	Somalialainen kulttuuri.....	9
2.2	Naisen asema somalialaisessa kulttuurissa.....	10
3	Muistelutyö.....	11
3.1	Muistelutyön menetelmiä: luova muistelutyö.....	12
3.2	Muistelutyön käytäntö.....	13
3.3	Muisteluryhmän toteuttaminen.....	14
4	Toimintaympäristö.....	15
4.1	Aistien-hanke.....	15
4.2	Moniaistisen tilan menetelmät.....	16
4.2.1	Moniaististen tilojen kehittäminen.....	16
4.2.2	Moniaistinen tila kulttuurien kohtaamisen ympäristönä.....	16
4.2.3	Moniaistinen tila muistojen takana.....	17
4.3	Yhteistyökumppanit.....	17
5	Opinnäytetyöprosessi.....	18
5.1	Opinnäytetyön tavoitteet.....	18
5.2	Opinnäytetyön prosessi ja toteutus.....	18
5.3	Aineiston keruu ja arviointi.....	21
6	Toimintakertojen kuvaus.....	21
6.1	Ensimmäinen toimintakerta.....	21
6.2	Toinen toimintakerta.....	22
6.3	Kolmas toimintakerta.....	23
6.4	Neljäs toimintakerta.....	24
6.5	Avoimien ovien päivä.....	25
7	Naisten käsityksiä somalialaisesta kulttuurista.....	26
7.1	Naisten tehtävät.....	26
7.2	Uskonto ja aikakäsitys.....	27
7.3	Somalialainen tapa viestiä.....	28
8	Tulokset.....	33
8.1	Kuinka multisensorinen tila tuki somalinaisten kotoutumista.....	33
8.2	Moniaistisuuden hyödyntäminen muistelutyössä.....	35
8.3	Kotoutumisen haasteet naisten kertomuksien mukaan.....	35
8.4	Somalilainen asiakkaana sairaanhoitopiirissä.....	37
9	Palaute.....	38
9.1	Nuorten palaute.....	39

9.2	Naisten palaute.....	39
10	POHDINTA	40
10.1	Oman oppimisprosessin arviointi	41
	Lähteet	42

1 Johdanto

Somalian heimopohjainen sisällissota johti pakolaisuuteen, diasporaan 1990. Sodan vuoksi moni joutuu pakenemaan maasta, ja muuttoliike suuntautui Eurooppaan, Lähi-itään ja Pohjois-Amerikkaan. Ensimmäiset somalit saapuivat Suomeen turvapaikanhakijoina 1980-luvun viimeisinä vuosina. Suomalaisen maahanmuuton historiassa ensimmäisiä suuria pakolaisryhmiä olivat somalialaiset, jotka saapuivat maahan 1990-luvun alussa. Somalipakolaisten tulva yllätti suomalaiset, niin tavalliset kansalaiset kuin viranomaisetkin. Somalialaiset ovat muista maahanmuuttajaryhmistä monella tavalla erottuva ryhmä. He ovat suurin afrikkalaistaustainen pakolaisryhmä ja suurin yksittäinen muslimiryhmä. (Liebkind. K. 2006,94).

Suomen somalit ovat varsin sopeutuneita maahan, mutta Suomeen saapuu yhä edelleen uusia turvapaikanhakijoita, joiden joukossa on myös somalitaustaisia. Työssämme yritämme tarjota mahdollisuuden aistia uudelleen lähtömaan tunnelman ja palata menneisyyden maisemiin multisensorisen tilan avulla. Opinnäytetyössä tarkastelemme myös, kuinka multisensorinen tila tuki somalinaisten muistelutyön toteutumista. Muistelutyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, joka koostui neljästä toimintakerrasta. Toiminta toteutettiin kohtaamispaikka Myyringissä, Vantaalla. Muistelutyön tarkoituksena oli tuoda esille somalinaisten kulttuuria ja tukea heidän identiteettiään ja kotoutumistaan. Päätimme tehdä opinnäytetyön Aistienhankkeessa, sillä multisensorisen tilan käyttö oli tuttua jo aiemmin hankkeessa tekemästämme projektityöstä, jonka tarkoituksena oli edistää monikulttuurisuutta.

Muistelumenetelmän avulla tarjoamme naisille mahdollisuuden jakaa elämäntarinansa ja muistoja menneisyydestä. Tarkoituksena on muistelun avulla saada naiset toipumaan vaikeista muistoista, sodan kokemuksista ja hyväksymään ne osaksi omaa identiteettiä. Marja Tiilikaisen (2005,72) mukaan maahanmuuttajien kokemaa syrjäytymistä ja kärsimystä pidetään jopa luonnollisena osana pakolaisten kokemuksia ja historiaa. Hyvinvointivaltioissa, kuten esimerkiksi Suomessa, oletetaan pakolaisten kärsimysten häviävän nopeasti oleskeluluvan myöntämisen jälkeen. Pakolaisten oletetaan olevan kiitollisia ja kotoutuvan nopeasti, mutta päinvastoin kärsimyksen kokemukset voivat jopa vahvistua. Toteuttamassamme muistelutyössä tärkeintä on saada naiset hahmottamaan elämänsä paremmin täällä Suomessa. Koemme opinnäytetyön lisäävän ymmärrystä somalinaisasiakkaiden kohtaamisessa sosiaali- ja terveystalalla.

Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa luvussa kuusi kuvaamme lyhyesti jokaisen toimintakerran sisällöt. Toimintakerroilla esille nousevia teemoja käsitellään erikseen luvussa seitsemän. Teemat käsittelevät somalialaista kulttuuria naisten kertomuksien mukaan. Keskusteluissa nousi esille kulttuurieroavaisuuksien haasteet viestinnässä ja aikakäsityksessä. Tuloksessa tuomme esille laajempaa tietoisuutta somalialaisesta kulttuurista muistelutyön avulla. Kä-

sittelemme siinä myös monikulttuurisuuden haasteita, ja sitä kuinka muistelutyö toteutui multisensorisessa tilassa.

2 Somalialaiset maahanmuuttajat Suomessa

Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrä oli 1970-luvun puolivälissä noin 10 000. Erityisesti 1990-luvulla maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt Suomessa suhteellisen nopeasti. Määrä oli noussut vuoden 2005 loppuun mennessä yli kymmenkertaiseksi, noin 110 000 maahanmuuttajaan. Keskeinen tekijä maahanmuuttajien määrän lisääntymiseen on ollut Suomen ulkoisten rajojen avautuminen ja Euroopan unioniin liittyminen. Maahanmuuttajien määrän kasvu on ollut pääkaupunkiseudulla nopeaa. Siellä asuu tällä hetkellä yli puolet Suomen ulkomaalaisväestöstä. Ensimmäiset somalialaiset saapuivat Suomeen vuonna 1990 poliittisina pakolaisina Neuvostoliiton kautta ja myöhemmin suoraan Somaliasta. (Pitkänen. P 2006, 18) Suomessa on pieni ulkomaalaisväestö verrattuna muihin Euroopan maihin. Osa tulee siirtolaisina, osa pakolaisina. Suurin osa tulee Itä- Euroopasta, Keski-Aasiasta ja Afrikasta.

Suomen ulkomaalaisväestöstä pieni vähemmistö on pakolaisia. Suomi on sitoutunut kansainvälisellä sopimuksella ottamaan vastaan pakolaisia. Sopimuksen allekirjoittaneiden maiden on tarjottava pakolaiselle turvapaikka. (Pitkänen. P 2006,39) Pakolainen on henkilö, "jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainon kohteeksi rotunsa, uskontonsa, kansallisuutensa tai mielipiteensä vuoksi tai sen takia, että hän kuuluu tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään, ja joka oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja joka tällaisen uhan vuoksi ei voi tai halua palata kyseiseen maahan." (UNHCR 2013)

Ulkomaalainen on henkilö, joka ei ole omassa maassaan. Suomessa oleskelevat tai asuvat henkilöt ovat tulleet eri syistä maahan, esimerkiksi turisteina tai opiskelijoina. Maahanmuuttaja on henkilö, joka asuu pysyvästi Suomessa. Muuton syynä voi olla esimerkiksi avioliitto Suomen kansalaisen kanssa, työpaikan saaminen tai etsiminen, opiskelu tai yleensä vain parempien olojen etsiminen. Maahanmuuttajaa kutsutaan myös siirtolaiseksi. (Tilastokeskus 2004)

Aiemmin Somaliasta ulkomaille matkustettiin useimmiten työn, kaupanteon, Mekkaan suuntautuneen pyhiinvaelluksen tai koulutuksen takia. Tuolloin matkaajien odotettiin aina lopulta palaavan kotiin. Nykyisin somaleita asuu eri puolilla maailmaa, kotimaassa jatkuvien levottomuuksien vuoksi monilla asuminen Somalian ulkopuolella saattaa muodostua pysyväksi. Somalialiaa äidinkielenään puhuvasta kolmasosa 7-8 miljoonasta asuu tällä hetkellä Afrikan sarven ulkopuolella. (Tiilikainen 2009,51) Suomessa suurin pakolaisryhmä ovat somalialaiset. Suurin osa somaleista saapui maahan turvapaikanhakijoina 1990-luvun aikana. (Jaakkola. M 2009,17)

Somaleille lentoyhteys Mogadishusta Moskovaan oli yksi mahdollisuus päästä pois maasta, mutta Suomeen tuloa tuskin monikaan alun perin suunnitteli. Suurin osa Suomen somaleista on lähtöisin Etelä-Somaliasta, joka oli aikoinaan Italian siirtomaavallan alainen ja Pohjois-Somaliasta noin viidesosa. Somaliasta paenneista voidaan kuitenkin yleisesti ottaen todeta, että suurin osa heistä on ollut lähtöisin kaupungeista ja Somalian koulutustasoon nähden keskimääräistä paremmin koulutettuja. Joukossa on ollut yhtäältä yliopistokoulutuksen saaneita ja toisaalta luku- ja kirjoitustaidottomia. Ensimmäiset Suomeen saapuneet olivat pääosin yksinäisiä miehiä, mutta perheenyhdistämisen kautta naisten määrä kasvoi. Somalinaisten koulutustaso on ollut selvästi alhaisempi kuin miesten, joten erityisesti perheenyhdistämisen seurauksena Suomeen tulleiden koulutustaso on ollut heikompi kuin pakolaisten ensimmäisillä tulijoilla. (Tiilikainen. M 2009,52-53)

2.1 Somalialainen kulttuuri

Kulttuuri on hyvin laaja käsite. Kulttuuri on tapa, joka on opittu ja sitä siirretään seuraaville sukupolville. Kulttuuri on kokonaisuus, joka koostuu mielipiteistä, uskomuksista, moraalikäsitteistä, laeista, tavoista ja tottumuksista, jotka omaksutaan samalla tavalla kuin äidinkieli. Ihmisyhteisölle kulttuuri on sama kuin persoonallisuuden merkitys yksilölle. Se on elämäntapa, joka liittyy tiettyyn yhteiskuntaan tai yhteisöön. Se, mitä yleensä kulttuurista havaitsemme, on sen näkyvä puoli, kuten esimerkiksi ruoka, vaatetus, kieli ja käytöstavat. Nämä kulttuurin liittyvät asiat ovat opittuja asioita, tavat ja tottumukset ovat muotoutuneet pitkien aikojen kuluessa. (KULTTUURI 2007)

Somalialainen kulttuuri on osa islamilaista kulttuuria, koska arabialaiset kauppiat toivat sen Itä-Afrikkaan kauan sitten. Uskonnon rooli on tärkeässä asemassa somalialaisessa kulttuurissa. Jos haluaa ymmärtää ja tietää Somalian kulttuurista, on hyvä tietää islamin uskosta ja tavoista. Somalian kulttuuri harjoittaa Koraanin asettamia sääntöjä ja määräyksiä. Islamista tulevat käytännön elämänohjeet sanelevat miten edetään jokapäiväisessä elämässä.

Islam näkyy arjessa mm. vuodenkierrossa ja pyhäajoissa, juhlissa, uskonnollisten tilojen määrittämisessä, lasten kasvattamisessa ja uskonnollisessa opetuksessa, sukupuolten kunnioittamisessa, rituaaleissa, pukeutumisessa, ruokailuun ja teurastukseen liittyvissä käytännöissä sekä terveyteen, sairauteen, parantamiseen ja terveydenhoitoon liittyvissä käsityksissä ja käytännöissä sekä uskonnollis-kulttuurisissa tavoissa ja rituaaleissa (mm. poikien ympärileikkaus). Suurin osa somaliväestöstä on sunnimuslimeja ja he opiskelevat Koraania lapsesta alkaen. Koraani on islamin uskon pyhä kirja. Koraanin opetuksen ansiosta arabian kieli ja sen kirjoitus on hyvin tuttua somalialaisten keskuudessa. (Culture of Somalia 2013)

Somalikulttuurissa korostuu yhteisöllisyys. Yksilön identiteetti ja hyvinvointi perustuvat aina sukuyhteisöön. Sukuun kuuluminen on hyvin tärkeää. Perheeseen kuuluu yleensä vanhempien ja sisaruksien lisäksi isovanhemmat, serkut ja lähisukulaiset. Isovanhemmat elävät perheen keskellä ja heitä kunnioitetaan, rakastetaan, autetaan ja hoidetaan. Kulttuuriin kuuluu, että perheessä ensimmäinen ja toinen sukupolvi asuvat yhdessä sekä perheen ottama kasvattilapsi. Orpolapsien kasvattaminen on hyvin yleistä, sodan jälkeen monet lapset jäivät orvoiksi ja monet perheet ovat ottaneet lapsia kadulta. Usein joka toisesta perheestä löytyy ainakin yksi tai kaksi orpolasta. Perheessä on hyvin tärkeää, että kaikki tulevat keskenään toimeen. Lapset huolehtivat toisistaan, isosiskot ja isoveljet pienemmistään ja muista lapsista. Sukulaisten ja naapureiden kanssa seurustellaan paljon. Vieraille ja matkailijoille tarjotaan ruokaa ja majoitusta. Suurin ryhmä somaliväestöstä on paimentolaisia, joilla on tapana muuttaa jatkuvasti paikasta toiseen kuivuuden vuoksi. Maan etelässä virtaa kaksi jokea, mikä mahdollistaa myös maanviljelyksen ja karjatalouden harjoittamisen. Maalaisten elämä on jatkuvaa matkaamista karjan kanssa. (Somaliliitto Ry 2013)

Somalialainen ruoka on rasvaista, suolaista ja maukasta. Siinä on arabialaisia ja aasialaisia vaikutteita. Somalian perinteiseen ruokaan kuuluu liha, riisi, maito, voi ja monenlaisia ruokia. Kaikkea kuitenkin yhdistää halaal, eli Koraanin määrittämä, rituaalien mukaisesti valmistettu puhdas ruoka. Siksi siihen ei kuulu sianliha, alkoholi tai veriruoat ja lihan kuuluu olla tietyllä tavalla teurastettua. Ruoka syödään oikean käden sormilla. Perinneruokia on lihapiirakka (Sambusa) ja erilaiset makeiset. Cambula-pavut ovat hyvin kypsytettyjä adukipapuja, joita syödään kaikkialla maassa. Niihin sekoitetaan voita ja sokeria. Päivässä syödään kolme ateriaa ja tärkein ateria on päivällinen. Naiset vastaavat ruoanlaitosta kotona, mutta ravintoloissa kokkeina on usein myös miehiä. Somalialainen keittotaito kulkee suvussa äidiltä tyttärelle, käytännössä suvun naisten kanssa yhdessä työskentelemällä opitaan parhaiten. (somalialaisia herkkuhetki, ruokakulttuuri)

2.2 Naisen asema somalialaisessa kulttuurissa

Kulttuurin merkitys voi eri ihmisille tarkoittaa eri asioita. Jollekin se merkitsee merenrantaa, kalastusta ja ylikypsiä mangoja. Toiselle se merkitsee rakkautta maahan, vastalypsettyyn maitoon ja kamelin lihaan, kolmannelle käsintehtyjä koristeita ja koreja tai somalialaisia jälkiruokia. (Sosiaaliportti 2013)

Somalialaisessa kulttuurissa on yleistä, että naisten elämän arvostetuin rooli on äitiys. Äitejä kunnioitetaan ylitse kaikkien muiden. Tästä kertoo se, että somaliankielisessä runoudessa ja taiteessa äitiys on toistuva teema ja ne ovat usein ylistäviä äitiyttä kohtaan. Naisten arkielämä kiertyy usein kodin ympärillä, naisilla on suuri valta perheen sisäisissä asioissa. Naisen tai äidin asema perustuu siihen, että hän huolehtii perheestään, kasvattaa lapsensa hyvin ja huo-

lehtii kodistaan. Yhteisössä on helppo laiminlyödä tai menettää kasvonsa, jos nainen tai äiti on epäonnistunut perheenhoidossa, esimerkiksi jos koti tai lasten vaatetus on epäsiisti. Somalian kulttuurissa hennan laittaminen on merkki siitä, että on hyvä nainen, äiti tai vaimo, jolla on aikaa kotitöiden jälkeen laittaa henna sormenpäähänsä. Hennaaminen vaatii aikaa. (Sosi-aaliportti 2012)

Perinteisesti somalinaiset eivät ole hunnuttautuneet, mutta 1980-luvulla somalinaisten pukeutuminen alkoi muuttua islamististen suuntausten voimistuttua. Tuolloin muotiin tuli pitkä, jalat ja käsivarret peittävä vaate. Hunnuttautumisen lisääntyminen Somaliassa on yleensä yhdistetty sotaan. Kuten tutkimuksessa on todettu, monet somalinaiset ovat alkaneet hunnuttautua vasta Suomeen tulonsa jälkeen. (Tiilikainen. M 2003,140) Suomeen tulon jälkeen somalinaisten hunnuttautumista voidaan selittää monin tavoin, esimerkiksi osalla naisista hunnun käyttö liittyy uskonnolliseen heräämiseen. Suurin osa somalinaisista kertoo, että Suomeen tulon jälkeen he ovat oppineet enemmän islamista ja nyt pukeutuvat yksinkertaisesti islamin edellyttämällä tavalla. Huivin käyttöä voidaan perustella myös erityisesti äidin identiteettiin kuuluvana asiana. (Tiilikainen. M 2003, 141)

Somalialaisessa kulttuurissa naisten yksilölliset oikeudet tunnustetaan. Naisilla on kunniallinen ja arvokas asema. Heillä, kuten miehilläkin, on oma roolinsa. Somaliassa naiset eivät huolehtineet taloudellisista tai kodin ulkopuolisista asioista, nämä kuuluivat vain miehille. Somalinaisia sortavat patriarkaaliset ideologiat, tavat ja käytännöt ovat juurtuneet syvästi somaliyhteiskuntaan. Somaliperheessä tyttö on aina suojattu: tytöstä huolehtii hänen isänsä, vaimosta hänen miehensä sekä isänsä ja ikääntyneestä naisesta hänen omat lapsensa. (Tiilikainen. M 2009, 32)

3 Muistelutyö

Muistelutyön ajatus on, että jokaisen oma elämäntarina ja kertomus on ainutlaatuinen. Muistelu voi olla joko spontaania eli arkisissa tilanteissa elettyä elämän kertomuksia tai ammatillinen työmuoto eli työmenetelmän käyttö, joka stimuloi osallistujia. Muistelua viritetään eri materiaaleilla tai toimintamuodoilla, esimerkiksi kuvilla, musiikilla, tanssilla, liikkeellä, tarinoilla tai kirjallisuudella. Muistelutyötä voi toteuttaa yksilö- tai ryhmäkohtaisesti ja se on tavoitteelliselle ja pitkäjänteiselle asiakastyölle ominainen työskentelyprosessi. Muistelutyön tarkoituksena on rakentaa silta menneisyyden ja nykyisyyden välillä. Esimerkiksi vanhustyössä ikäihmisiä ei siis pitäisi nähdä negatiivisina muutoksina ja ongelmina, vaan ylläpitää elämän merkityksen jatkuvuutta. (Hakonen. S 2003,130)

Hohenthal-Antin (2009,27-28) mukaan jokaisen elämä on ainutkertainen ja siksi kertomisen arvoinen. Tarina on kertomus, jossa henkilö voi ilmaista, miten hänestä on tullut juuri se, ku-

ka hän on ja miksi hän on siinä missä tällä hetkellä on. Kertomuksien avulla yritämme saada muita ymmärtämään edes hiukan sitä maailmaa, joka on rakentunut sisällämme kaikesta tapahtuneesta. Näitä menneen todisteita kutsutaan muistoiksi. Olennaista on menneen muistelemisen ja sen mieleen palauttamisen kautta rakentaa omaa identiteettiään tai elämäänsä ymmärrettävänä kokonaisuutena.

Muistelu voi tukea ja vahvistaa identiteettiä ja itsearvostusta. Muistelutyö soveltuu erityisen hyvin myös ikäihmisille ja muistisairaille. Sen on havaittu toimivan rakentavasti myönteisessä muodossa kerrata menneisyyttä. Muistelutyön menetelmän käyttö tukee muistisairaana ihmisen identiteettiä ja lisää omaa itsearvostusta sairauden vaikutuksesta huolimatta. (Hakonen. S 2009,135)

3.1 Muistelutyön menetelmiä: luova muistelutyö

Esittelemme luovaa muistelua, koska käytimme työssämme luovan muistelutyön menetelmää. Luovassa muistelutyössä yhdistyy muistelu sekä luova työskentely. Luovassa muistelutyössä korostetaan erityisesti luovaa taidelähtöistä työskentelyä, elämyksellisyyttä, toiminnallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Luovan muistelutyön tarkoituksena on käyttää muistelua virittäviä toimintamuotoja erilaisten taideaktiviteettien ja taideprojektien kautta. Elämäkokemukset tulevat näkyväksi taideaktiviteettien menetelmin esimerkiksi näyttelyn ja teatterin keinoin. (Hohenthal-Antin. L 2009, 23- 24) Muistelun ohella voidaan käyttää myös erilaisia materiaaleja - kuten valokuvia, musiikkia, kirjallisuutta - muistin virkistämiseksi. (Hakonen. S 2003, 130)

Olemme käyttäneet luovaa muistelua somalinasryhmän kanssa. Muisteluryhmän pääaiheena oli tarinoita ja käydä läpi kokemuksia naiseudesta ja naisten roolit somalialaisessa kulttuurissa. Tarkoitus oli myös jakaa tietoa ja siirtää nuorelle sukupolvelle elämän kokemuksia. Muistelutyön menetelmä auttaa naisia jakamaan kulttuurinsa ja taustansa muiden ihmisten kanssa. Se lisää myös monikulttuurista osaamista suomalaisissa yhteisöissä helpottamalla niiden tahojen toimintaa, jotka tekevät työtä maahanmuuttajien parissa.

Muistelutyön menetelmiä voidaan käyttää kaikkien ryhmien ja eri-ikäisten kanssa. Kaikkiin ikävaiheisiin kuuluvat muistot, joita voidaan jakaa kaikkien kanssa. Muisteleminen on inhimillistä toimintaa, sen avulla voidaan verrata omia kokemuksia aiemmin koettuun. (Hohenthal-Antin. L 2009, 23)

Kuvaamme seuraavassa kappaleessa muistelutyön etuja teoriassa, johon meidän toimintamme osin pohjautui.

Yhteisöllisyyden rakentaminen Muistelun jakamisen samankaltaisten ja samantaustaisten ihmisten kanssa on koettu olevan minäkuva vahvistava tekijä ja lisäävän yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Kulttuurinen integraatio on elämäkokemusten jakaminen syntyperältään yhteneväisten tai samaan kulttuuriin tai uskontoon kuuluvien henkilöiden kanssa.

Syrjäytymisen ehkäisy Muisteluryhmään osallistuminen edistää uusien kontaktien löytämistä ympäröivästä yhteisöstä, mikä puolestaan ehkäisee syrjäytymistä ja vetäytymistä yhteiskunnasta. Useimmiten puolison tai läheisen menettäminen vanhemmalla iällä voi johtaa vetäytymiseen.

Historian ymmärrys Muistelu voi palauttaa mieleen merkittäviä asioita ja unohdettuja historiallisia tapahtumia.

Kunnioitus Muistelu ryhmässä lisää toisen ihmisen kunnioitusta, sillä jokainen on oman elämänsä paras asiantuntija.

Voimaantuminen Muistelutyö on voimaannuttava tekijä etenkin, jos kyse on erityispiirteitä omaavista henkilöistä. Muistelutyö voi parantaa itseluottamusta ja luoda mahdollisuuksia onnistumiselle. (Hohenthal-Antin. L 2007, 45-47)

3.2 Muistelutyön käytäntö

Muistelutyön peruseriaate on käytännössä, että yritetään aktivoida ensisijaisesti hyviä muistoja. Ohjaajan tulee välttää aktivoimasta niin sanottuja elämän raskaita käännekohtia, jotka ovat jääneet käsittelemättä. Muistelutyössä keskitytään sellaisiin elämäniloita tuoneisiin asioihin, jotka unohtuivat matkan varrella, kuten lapsuus, laulut ja runot, joita vanhanakin muistaa ja osaa ulkoa.

Hakosen mielestä vaikeitakaan elämänsä vaiheisiin liittyviä muistoja ei voi unohtaa. Vaikka ihmisellä on tuskallisia muistoja, niiden läpikäyminen voi vahvistaa ja tukea vaikeiden elämäntilanteiden uudelleen kohtaamista. Esimerkiksi ikäihmisillä on menetyksistä huolimatta myös kykyä käsitellä vaikeita asioita. On huomioitava myös vaikeiden asioiden kohtaamisessa, että ikäihmisillä saattaa olla erilainen aikakäsitys menneestä ja tulevasta. (Hakonen. S 2003, 134)

Muistelu on prosessi, jossa palautetaan mieleen menneitä tapahtumia ja niitä jaetaan muiden kanssa. Muistelu on jokapäiväistä normaalia elämää kaiken ikäisille ihmisille. Muistelu rohkai-

see luomaan uusia sosiaalisia suhteita, sillä vaikka ihmiset asuvat muiden keskellä, he voivat silti kokea yksinäisyyttä. Etenkin iäkkäiden ihmisten suhteen muutto ja kodin jättäminen tai läheisten menettäminen voi altistaa yksinäisyyteen. Tämän seurauksena ihmiset voivat usein jäädä yksin muistojensa kanssa. Sen vuoksi on erittäin tärkeää osallistua järjestettyyn muisteluryhmään. (Hohenthal-Antin. L 2007, 44)

Mike Brender on pohtinut muistelun ja ryhmäterapian välisiä eroja, myös ohjaajan ammattitaitoa. Hän toteaa, että vaikka ryhmämuisteluissa ei tehdä mitään terapeutista työtä, ne ovat silti osallistujille terapeutisia. Siksi ohjaajan ammattitaidoksi riittää ryhmänohjaustaito. (Hakonen. S 2003,135)

3.3 Muisteluryhmän toteuttaminen

Ryhmän rakenteessa on otettava huomioon ryhmän koko. Ryhmää voi yhdenmukaistaa esimerkiksi sukupolven tai sukupuolen tai muun seikan mukaan. Ryhmän muodostaminen yhdenmukaiseksi ryhmäksi ei ole aina mahdollista, joten heterogeenisen ryhmän teeman sekä ohjauksen suunnittelu vaativat useamman asian huomioon ottamista. (Hakonen 2003, 135.) Ryhmän koko voi vaihdella esimerkiksi kun kyse on dementia-ryhmästä. Silloin ryhmän koko on pieni (2-4 henkilöä). Suurimmillaan ryhmän koko voi olla kymmenen henkilöä, pienissä ryhmissä osallistujia on mahdollista huomioida yksilöllisemmin ja päästä toiminnassa syvemmälle. (Osborn 1998, Hakonen 2003,135)

Ohjaajan on valmistauduttava hyvin, ottaen huomioon osallistujien mielipiteet. Muisteluteemat, tilaisuuden kesto ja aikataulu määritellään selkeästi yhdessä osallistujien kanssa. Ohjaaja varaa sopivan ja rauhallisen tilan muisteluryhmälle ja sisustaa tilan tarvittaessa teeman mukaisesti. Ryhmän kokoontumiset on hyvä pitää aina samassa tilassa. Osallistujat tulee sijoittaa niin, että kaikki näkevät toistensa kasvot ja kuulevat toisensa, eli ympyrän muoto toimii hyvin.

Ryhmän ohjaajan tulee olla johdonmukainen, tärkeintä on muistelutilanteessa edetä rauhallisesti ja kaikille on annettava tilaa puhua. Ohjaaja tukee ryhmän vuorovaikutusta ja rohkaisee osallistujia keskustelemaan muiden kanssa. Hän käyttää tarvittaessa avoimia kysymyksiä aktivoimaan keskustelua ja edistämään ryhmän välistä vuorovaikutusta. Ohjaustilanteissa välteään osallistujien henkilökohtaisten asioiden penkomista. Ohjaustyötä helpottaa oma muistikirja, joka auttaa myös arvioimaan ohjauksen onnistumista ja työn tuloksellisuutta. (Osborn 1998,Hakonen. S 2003, 135)

Muistelutyön yleisin toimintamuoto on tarinoiden käyttö. Lisäksi voi käyttää muistelun viritämiseksi muitakin

menetelmiä, kuten musiikkia, valokuvia, videoita ja diaesityksiä, lisäksi piirtäminen ja maa-laaminen tiettyyn teeman liittyen aktivoivat muistelua. Esimerkiksi vanhat ja historialliset esineet ja niiden tarinat on hyvä keskustelua herättävä aihe, tai sitten joku ryhmän jäsenistä voi kertoa hyvin tärkeästä esineestä, joka on osa häntä, muisto esine on kulkenut hänen elämän aikana. Tämän lisäksi muistelutyön menetelmänä voi olla taiteellisesti aktiivista toimintaa, esimerkiksi teatteriesitykset ja näyttelyt. Tai voidaan muistella kirjallisuudesta jääneitä lukukokemuksia muisteluryhmän kanssa. Myös ympäristö, tila ja paikka, kuten esimerkiksi silmille tutut maisemat herättävät hyvin muistoja. (Hakonen. S 2003,136)

4 Toimintaympäristö

Tässä kappaleessa kerromme opinnäytetyön yhteistyökumppaneista ja toteutuspaikasta. Opinnäytetyö toteutettiin Laurea-ammattikorkeakoulun koordinoimassa Aistien-hankkeen moniaistisessa tilassa. Yhteistyökumppaneina toimivat Vantaan Kaupungin sosiaalivirasto, Kilterin koulu ja kohtaamispaikka Myyrinki, jossa toteutettiin opinnäytetyön toiminnallinen osuus. Kuvaamme moniaistisen tilan valmistelun ja opinnäytetyön toteutumisen moniaistisessa tilassa.

4.1 Aistien-hanke

Hanke käynnistyi syksyllä 2011 ja päättyi vuoden 2014 lopussa. Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeen päätoteuttaja ja hallinnoija on Laurea-ammattikorkeakoulu. Hanketta rahoittavat Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Euroopan sosiaalirahasto. Aistien-hanke kuuluu Manner-Suomen ESR-ohjelman valtakunnalliseen osioon, osaksi Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi -kehittämisohjelmaa. Aistien-hanke on myös mukana Aktiivi-hankkeessa, joka on Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisen ESR-kehittämisohjelman "Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi" koordinaatiohanke.

Aistien-hankkeen tarkoitus on kehittää moniaistisia oppimisympäristöjä, joissa aisteja hyödynnetään elämyksellisyyden ja oppimisen tukena. Moniaistisen tilan tarkoitus on edistää oppimista, ihmisten ja kulttuurien välistä kohtaamista ja hyvinvointia. Tila on helposti muunneltava tila, jossa visuaaliset elementit, maisema, äänet, tuoksut, maut ja esineet johdattelevat kävijää erilaisiin kulttuuriympäristöihin. Tilan maisemat herättävät tunteita, muistoja ja ajatuksia. Moniaistisessa tilassa voi järjestää erilaista toimintaa, esimerkiksi muisteluryhmän. Aistien-hankkeella on myös käytössä telta, jonka avulla moniaistinen tila voidaan viedä esimerkiksi terveyskeskuksiin tai palvelutaloihin.

Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus on toteutettu kohtaamispaikka Myyringissä. Opinnäytetyömme keskittyy somalialaisnaisten kulttuuri ja muistelutyön menetelmiä. Tarkoituksemme on kaivaa esiin vanhoja muistoja ja tuoda esille vanhan kulttuurin hyvät tavat. Ajatuksena on yhdistää vanhat perinteet nykypäivä trendiin. Lisäksi haluamme kehittää uusia menetelmiä maahanmuuttajien oman kulttuurin tukemiseksi Aistien-hankkeen avulla.

4.2 Moniaistisen tilan menetelmät

4.2.1 Moniaististen tilojen kehittäminen

Projektimme taustalla olevan Aistien-hankkeen keskeinen väline on niin sanottu moniaistinen tila, jossa elämykset eri aistien kautta stimuloivat ja tukevat oppimista. Elämyksellinen oppimisympäristö innostaa ja aktivoi käyttäjiään ja se toimii oppimisen välineenä. Hankkeessa kokeillaan eri käyttäjäryhmien kanssa tilan rakentamista sekä hyödyntämistä oppimisympäristönä, esimerkiksi moniaistisessa tilassa voi järjestää muistelutuokioita.

Kiinteät moniaistiset huonetilat ovat Tikkurilan Laureassa ja Hyvinkäällä kehitetty malli. Niitä on käytetty lähinnä monikulttuurisen kohtaamisen edistämiseen ja maahanmuuttajien hyvinvoinnin tukemiseen. Tilan ympäristö toimii kohtaamispaikkana, jonka tarkoituksena on innostaa keskustelemaan niistä ajatuksista, jotka välittyvät eri aistien stimuloimana.

Moniaistisessa tilassa syntyy elämyksiä eri aistien kautta, kuten seinälle heijastettavilla maisemakuvilla tai videoilla, tavaroilla, tuoksuilla, mauilla ja äänimaailmalla. Tilan voi sisustaa hankkeeseen hankitulla kalustolla. Kalustot ovat kevyttä ja vaihdettavissa kulttuuriympäristön mukaan. Kalustuksena on arabialaisia sohvatyynyjä/patjoja, tyynyjä, mattoja tai kevyet tuolit ja pöydät.

Tikkurilan Laureassa moniaistinen tila löytyy toisesta kerroksesta, Aistien-hankkeen luokasta B202. Moniaistinen tila on noin 30 m² alue luokasta, joka on rajattu verhoilla. Verhojen avulla tilan pystyy muuntamaan eri teemojen mukaan. Vaalealle verholle voi heijastaa dataprojektorilla kuvia tai videon. Tilassa on myös hyvä äänentoistojärjestelmä. Äänimaailma kuuluu kahdesta kaiuttimesta, joko tietokoneen tai cd-soittimen avulla. (Räty. M. 2009-2010, 6)

4.2.2 Moniaistinen tila kulttuurien kohtaamisen ympäristönä

Moniaistinen tila ympäristönä toimii kohtaamispaikkana, jossa on mahdollisuus roolien vaihto esimerkiksi vierailta hetki maahanmuuttajan kotimaassa. Hankkeen valmiita tiloja on rakennettu Laurean moniaistisissa tiloissa. Tilat toimivat usein koulutusympäristönä tai opiskelijoil-

le suunnattuina avointen ovien tapahtumina tai tila antaa ulkopuolisille ryhmille mahdollisuuden käydä tutustumassa vieraiden kulttuurien elementtejä.

Hankkeessa on myös liikuteltava teltta. Tikkurilan Laurean kansainvälisellä viikolla käytetään moniaistista telttaa eri ulkomaisten opiskelijoiden isännöimänä kohtauspaikkana. Moniaistisen tilan teemoja on ollut mm. suomalainen juhannus sekä japanilainen kulttuuri.

Teltan voi pystyttää eri paikkoihin, kuten esimerkiksi kaupungin kirjastoihin, vanhainkoteihin ja kouluihin. Tällöin tila toimii myös satunnaiselle ohikulkijalle elämyksen antajana, kun on mahdollisuus pysähtyä hetkeksi juttelemaan ja vaihtamaan ajatuksia. (Räty. M. 2009-2010,10)

4.2.3 Moniaistinen tila muistojen takana

Moniaistinen tila lisää maahanmuuttajien hyvinvointia ja oman identiteetin kehitystä. Moniaistinen tila, jossa tehdään muistelua, auttaa maahanmuuttajaryhmiä saamaan tilaisuuden tulla kuulluksi ja kertomaan omasta kulttuurista tilan vierailijoille. Lisäksi heillä on mahdollisuus toimia tilaisuuden isäntinä. Moniaistinen tila auttaa muistamaan niitä menneitä muistoja, jolle heillä ei ole mahdollisuus palata eri syistä esimerkiksi entiseen kotimaahansa. Moniaistinen tila muisteluympäristönä herättää ihmisissä tunteita käsitellä omia muistokokemuksiaan ja jakaa niitä tilassa vierailijoiden kanssa. (Räty. M. 2009-2010, 17)

4.3 Yhteistyökumppanit

Olemme ottaneet yhteyttä Vantaan Kaupungin Martinlaaksoon, Sosiaaliviraston Länsivantaan maahanmuuttajakoordinaattoriin, jolle esittelimme opinnäytetyömme suunnitelman ja tarkoituksen. Tavoitteena oli saada paikka Myyrmäestä, jossa voisimme toteuttaa opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden. Valitsimme kyseisen asuinalueen juuri maahanmuuttajien määrän vuoksi. Myyrmäessä toimii kohtauspaikka Myyrinki, jossa voimme toteuttaa toimintaamme. Myyringissä järjestetään vapaaehtoistoiminnan tiedotusta ja koulutusta. Vapaaehtoistoiminnassa mukana olevien on mahdollista verkostoitua ja saada vertaistukea ja ohjausta. Alueen asukkaat ja yhteisöt voivat järjestää Myyringissä omaehtoista toimintaa. Myyringissä toimii myös Vantaan Aikuisopiston opetustiloja. (Vantaan Kaupunki 2011)

Vantaalla asui vuoden 2010 lopulla yhteensä 7 011 vieraskielistä, mikä oli 7,7 prosenttia kaikista vantaalaisista asutokunnista. (Tilastokatsaus 7:2012) Kaikista Vantaalla asuvista vieraskielisistä asutokunnista 24 prosenttia asui Myyrmäessä ja saman verran Hakunilassa. Tikkurilassa ja Koivukylässä heistä asui 15 ja Korsossa 14 prosenttia. Venäjänkielisistä 28 prosenttia asui Hakunilassa ja vironkielisistä 26 prosenttia Myyrmäessä. Somaliaa äidinkielenään puhuvien asutokunnista asui Myyrmäessä 30 prosenttia ja englantia puhuvista 25 prosenttia, kun

taas arabiaa puhuvista 25 prosenttia asui Hakunilassa ja lähes yhtä suuri osuus Myyrmäessä. (Tilastokatsaus 7:2012)

5 Opinnäytetyöprosessi

5.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Pohdimme, kuinka opinnäytetyömme voisi sijoittua hankkeeseen ja minkälaisesta aiheesta olisi hankkeelle hyötyä. Tulimme siihen päätökseen opinnäytetyön ohjaajan kanssa, että muistelutyö olisi tarpeellista monikulttuuriselle ryhmälle. Tarkoitus on kokeilla, kuinka muistelutyö vaikuttaa monikulttuuristen ryhmien hyvinvointiin multisensorisen tilan avulla. Menetelmän tarkoitus on virkistää ryhmän muistia. Aiheen valinnan jälkeen mietimme sopivaa kohderyhmää, jonka kanssa voisimme toteuttaa muistelutyömenetelmää. Päätimme tehdä opinnäytetyön somalinaisten ja nuorten kanssa.

Opinnäytetyömme toiminnassa keskeistä oli tukea ja vahvistaa somalinaisten identiteettiä ja lisätä heidän kulttuurin tuntemustaan asiakastyössä. Ryhmätoiminnan tavoitteena oli saada tietoa ja tuntemusta siitä, mitä somalinaiset ajattelevat naiseudesta ja mitä naiseus merkitsee heidän kulttuurissaan.

Opinnäytetyön tavoitteena on siis kokeilla moniaistinen tilan menetelmää somalialaisten naisten kanssa. Menetelmän avulla haluttiin myös muistella ja keskustella naisten kanssa. Tätä kautta tutkittiin, miten naiset näkivät oman kulttuurinsa. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös kulttuurin siirtäminen sukupolvelta toiselle muistelutyön avulla.

5.2 Opinnäytetyön prosessi ja toteutus

Opinnäytetyömme sai alkunsa Laurea-ammattikorkeakoulun koordinoiman Aistien-hankkeen parissa. Opinnäytetyön suunnittelu alkoi maaliskuun 2013 alussa, jolloin esittelimme suunnitelmamme hankkeen päällikkö Minttu Rädylle. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus käynnistyi toukokuussa 2013. Olimme aikaisemmin tehneet hankkeessa projektityötä, jolloin kiinnostuimme tekemään myös opinnäytetyötä Aistien-hankkeessa. Suunnittelupalaverissa valitsimme kohderyhmäksi Vantaalla asuvat somalinaiset ja nuoret opiskelijat. Otimme yhteyttä Vantaan kaupungin sosiaaliviraston maahanmuuttoneuvontayksikön vastaavaan, Pirjo Matkaselkään. Sovimme tapaamisajaksi 29.4.2013, jolloin keskustelemme opinnäytetyön aiheesta ja kohderyhmästä. Maahanmuuttoneuvontayksikössä otettiin suunnitelmamme vastaan positiivisin mielin ja heidän järjestämän kautta opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettaisiin Kohtaamispaikka Myyringin tiloissa. Seuraavaksi pidettiin palaveri kohtaamispaikka Myyringissä, jol-

loin pohdittiin moniaistisen teltan sijoittamista Myyrinkiin ja teltan pystyttämisaikaksi sovittiin talon takkahuone.

Toiminnan kohderyhmäksi rajattiin Myyrmäen alueella asuvat somalialaiset naiset ja nuoret opiskelijat. Toimintaan oli tarkoitus saada mukaan noin 6-10 henkilö, jotka olisivat mukana toiminnassa sitovasti neljä kertaa kahden viikon ajan. Ihmisten tavoittaminen järjestyi osittain Martinlaakson sosiaaliviraston kautta, osittain käyttimme myös epävirallisia verkostoja, eli osallistujia löytyi myös tuttujien kautta. Suunnittelimme ryhmän kokonpanon mahdollisimman toimivaksi. Suunnittelimme myös, miten saamme naiset ja nuoret kohtaamaan ja mitä kautta saamme nuoret mukaan toimintaamme.

Kirjoitimme kutsukirjeen Kilterin yläasteen opiskelijoille, eli 7-9 luokkalaisille. Lisäksi kirjoitimme heidän vanhemmilleen lupalapun opiskelijoiden osallistumisesta. Kutsukirjeessä kerroimme lyhyesti yleistietoa Aistien-hankkeesta ja toiminnastamme. Kirjeessä mainitsimme myös toimintatapahtuman sisällön ja aikataulun. Otimme yhteyttä puhelimitse Kilterin koulun rehtoriin, jonka kanssa sovimme tapaamisajan 16.5.2013. Tarkoituksena oli saada opiskelijoita mukaan toimintaan ja välittää viesti opettajille sekä vanhemmille.

Seuraavaksi siirryimme toiminnallisen osuuden toteuttamiseen. Aloimme suunnitella toimintaa yksityiskohtaisemmin, jolloin päätimme, että opiskelijat osallistuvat kahteen viimeiseen toimintakertaan. Pystyimme moniaistisen teltan Myyringin takkahuoneeseen 21.05.2013. Aloitimme tilan valmistelun teltan pystyttämisestä, jonka jälkeen sisustimme tilan somalialaisen kulttuurin mukaan. Tilan tarkoitus on virittää asiakkaiden muistoja omasta kotimaastaan. Moniaistinen tila mahdollistaa keskustelua ja herättää tunteita esimerkiksi seinälle heijastettavilla maisemakuvilla ja videoilla. Kuvissa näkyi somalialaista luontomaisemaa ja eläimiä. Osa kuvista kerättiin internetistä ja osa oli toisen opiskelijan itse ottamia kuvia Somalimaasta 2011. Videonauhoitukset oli Youtubesta vanhan Somalian näkymää 1980-luvulta. Tilassa pyrimme luomaan elämyksiä tavaroilla, tuoksuilla, mauilla ja äänimaailmalla (vrt. Kohtaamisia moniaistisissa tilassa 2009). Sisustustarvikkeet tuotiin Tikkurilan Laurean moniaistisesta tilasta. Tavarat koostuivat arabialaisista sohvista, tyynyistä, somalialaisesta matosta, käsintehtyä maitokannusta, kamelin kellosta, jakkarasta ja monista muista pienistä esineistä.

Toimintaan osallistui 6-10 somalialaista, jotka olivat iältään noin 40-50vuotiaita. Suurin osa naisista on kotiäitejä tai osapäivätyössä. Naiset ovat kaikki syntyneet Somaliassa ja kantavat vahvaa kulttuuritaustaa. Nuoret taas olivat Suomessa syntyneitä 13-15-vuotiaita tyttöjä. Suurin osa tytöistä ei ole koskaan käynyt kotimaassaan. Ryhmäläiset olivat toisilleen tuttuja asuinalueen perusteella, osa heistä oli myös samaa perhettä. Naiset ja tytöt keskustelivat avoimesti ja ilmapiiri oli hyvin rento.

Opinnäytetyömme toiminnassa keskeistä oli tukea ja vahvistaa somalinaisten identiteettiä ja lisätä heidän kulttuurin tuntemustaan asiakastyössä. Ryhmätoiminnan tavoitteena oli saada tietoa ja tuntemusta siitä, mitä somalalaiset ajattelevat naiseudesta ja mitä naiseus merkitsee heidän kulttuurissaan.

Toiminnan ohjauksessa meillä on mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltä. Kielen käytön etu on, että se mahdollistaa tunnetyöskentelyä, se vahvistaa somalinaisten ja nuorten kulttuuri-identiteettiä, motivoi asiakkaita osallistumaan ja lisäksi vältämme kommunikaatio-ongelmat ohjauksessa. Ryhmäohjauksessa oman äidinkielen käyttö on voimavaramme ja vahvuutemme, jonka ansiosta asioiden ilmaiseminen on helpompaa. Oman äidinkielen käyttö tukee nuorten osallistuneiden oman äidinkielen säilymistä uudessa kieliympäristössä sekä mahdollistaa äidinkielen käyttämistä kodin ulkopuolella. Hyödynnämme myös tietämystä omasta kulttuuristamme helpottaaksemme multisensorisen tilan sisustamista. Tilan sisustamiseen käytimme hankkeen tavaroiden lisäksi omasta kodista tuotuja esineitä, minkä ansiosta tilan rakentaminen oli mielekästä.

Toiminnan toteuttamiseksi käytimme, myös luovan muistelutyön menetelmää. Luovan muistelutyön menetelmän ideana oli auttaa naisia puhumaan niistä vaikeistakin asioista, jotka liittyvät nimenomaan naiseuteen. Seuraavaksi kuvaamme luovan muistelutyön menetelmien toteutumista toiminnassamme. Luovan muistelutyön menetelmän tueksi käytettiin multisensorista tilaa muistelun ympäristönä, muistelutyön toimintamuotona käytettiin videoita, kuvia, musiikkia, lauluja ja tarinoita.

Luovan muistelutyön teemat moniaistisessa tilassa olivat seuraavat: (Päiväkirja 24-28.5.2013)

- Yhteiset ja yleiset: tunnetuimpia somalialaisia satuja, tarinoita, runoja
- Yksilölliset kertomukset ja elämäkokemukset
- Paimentolaisuus
- Sodan ja paon kokemukset
- Perinteiset tanssit ja kansallislaulut
- Vanha Somalia, Mogadishu-muistoja, ihmisten elämä 1980-luvulla
- Naisen asema ja rooli Somaliassa
- Elämä Suomessa ja Somaliassa

Muisteluryhmässä naiset kertoivat vanhoja tarinoita ja lauluja ja muistelivat vanhan kulttuurin perinteitä sekä jakoivat omia kokemuksiaan esimerkiksi sotaan, pakoon ja synnytykseen liittyen. Muisteluryhmässä naiset kokivat muistelutyön antavan heille paljon vapautta ja he

totesivat muistelutyön vahvistavan heidän taustaansa. Oman kulttuurin jakaminen muiden kanssa koettiin positiiviseksi.

5.3 Aineiston keruu ja arviointi

Aineistonkeruun menetelmänä käytettiin mielipidekyselyä jokaisesta toimintakerrasta sekä ryhmähaastattelua, joka nauhoitettiin ja kuvattiin videoksi. Toimintakerrat nauhoitettiin ja keskustelut teemoitettiin. Nämä teemat koskevat naisten näkemyksiä somalialaisesta kulttuurista. Teemat esitellään luvussa seitsemän. Loppupalaute kerättiin asiakkailta ja palvelukeskuksen henkilökunnalta. Prosessin aikana arvioimme omaa oppimistamme ja ammatillista kasvuamme.

6 Toimintakertojen kuvaus

Tässä osiossa kuvaamme toimintakertojen tapahtumia. Kerromme toimintakertojen suunnitelmasta, ryhmärakenteista, osallistuneiden määrän sekä tavoitteista. Kuvaamme myös jokaisen toimintakerran toteutumista moniaistisessa tilassa.

6.1 Ensimmäinen toimintakerta

Toiminnan valmistelussa kuljetimme tavarat omalla autolla Tikkurilan Aistien-hankkeen toimipisteestä Myyrinkiin, lisäksi ostimme tarvittavat kahvivälineet ja pientä tarjoilua. Päivä ennen tapahtumaa tulimme pystyttämään telttaa takahuoneeseen ja sisustimme sen somalialaisen kulttuuriteeman mukaan, samalla tarkistimme laitteiden toimivuuden.

Ensimmäisen toimintaohjauksen tavoitteena oli tutustuttaa ryhmän jäsenet toisiinsa ja myös kerrata tämän tapahtuman tarkoitus sekä tutustua moniaistiseen tilaan ympäristönä. Päivän teemaan kuului esittelykierros ja tilaympäristöön tutustuminen. Tämän jälkeen tarkoitus on käydä läpi toimintakertojen aikataulu sekä kysellä asiakkailta heidän odotuksia ja toiveita tapahtuman suhteen.

Tapahtumapäivänä tulimme tuntia ennen asiakkaiden saapumista, kello kymmenen aamupäivällä. Valmistelimme tilan, keitimme teetä ja kahvia valmiiksi sekä laitoimme somalialaisen taustamusiikin soimaan. Tapahtuman tarkoitus oli aloittaa kello 11:00. Osallistuneiden henkilöiden määrää oli vaikea ennakoida, koska naiset saapuivat paikalle venyvässä aikataulussa, noin kello 11-12 välisen aikana. Aloitimme tapahtuman kello 12 jälkeen. Kun naisjoukko saapui telttaan, he heittäytyivät istumaan matalille arabialaisille sohville ja pääsivät vuorovaikutukseen moniaistisen ympäristön kanssa.

Aloitimme tapahtuman esittelykierroksella ja kerroimme tapahtuman tarkoituksesta. Esitimme moniaistisen tilan, mistä alkoi vapaamuotoinen keskustelu taustakuvista, esineistä ja musiikista. Tilan tunnelma herätti naisista kiinnostusta ja samalla nautittiin somalialaista kahvia ja teetä ja tarjolla oli myös pientä perinteistä purtavaa. Asiakkaat tunsivat olevansa ikään kuin omassa kodissaan ja tunnelma oli hyvin rento.

Naiset kertoivat tilan herättäneen monenlaisia aistivaikutelmia, esimerkiksi näön, kuulon, hajun ja maun aistimukset. Somalialaisen musiikin kuuleminen taustalla tuotti naisille hyvänolon tunteen sekä somalialaisen tapaan tehty kahvi ja tee herätti naisista hyviä muistoja. Naiset kertoivat, että taustalla pyörivät kuvat ja videot muistuttivat historiallisista tapahtumista omassa kotimaassa. Ryhmäläiset tunsivat hyvin näkemänsä vanhan Mogadishun taustakuvia. Esineiden koskettaminen ja tunnistaminen herätti hyviä vanhoja muistoja, joista keskustelun aihe syntyi. Lopuksi oli rukoushetken aika, asiakkaat rukoilivat yhdessä teltassa, jonka jälkeen yhdessä kaikkien kanssa käytiin pienimuotoinen palautekeskustelu. Näin päätimme ensimmäisen muistelurinkimme.

6.2 Toinen toimintakerta

Tässä tapaamisessa meillä oli teltta valmiiksi pystyssä, joten tulimme noin puoli tuntia aikaisemmin keittämään kahvia ja teetä. Laitoimme päivän aiheeseen liittyvät videokuvat pyörimään dataprojektorilla sekä naiseuteen liittyvän perinteisen laulun soimaan taustalle. Kävimme läpi keskenämme päivän teeman odottaessamme asiakkaita. Tämän päivän tavoitteena oli jatkaa edellisellä kerralla aloitettua keskustelua, eli muistella tytöstä naiseksi siirtymisen vaihetta ja naisten rooleja somalialaisessa kulttuurissa. Tarkoitus on, että jokainen osallistuu kertomalla oman näkökulmansa sekä tuo esiin oman nuoruuden kokemuksia.

Tällä tapahtumakerralla osa naisista tuli hyvin ajoissa. Päivä alkoi naisten kahvitelulla ja vapaamuotoisella keskustelulla, joka liittyi videoon ja taustalla soivaan musiikkiin. Naiset lauloivat taustalla soivan laulun mukana. Kysyimme heiltä, minkälaisia ajatuksia laulu herättää. Ryhmäläiset alkoivat kertoa laulusta ja siihen liittyvistä muistoista, esimerkiksi, että laulun mukaan kulttuurin kuuluu, että nuorella neidolla pitää olla hyvät käytöstavat. Laulu kertoo myös tytön roolista paimentolaisessa kulttuurissa sekä kuvaa sitä, kuinka tyttö eroa naisista ulkonäön perusteella. Laulun sanat kuvaavat tytön kävelytyyliä, pukeutumista ja kuinka hiukset on letitetty.

Naiset kertoivat, mitä samoja piirteitä he tunnistivat laulun sanoissa liittyen heidän elämäänsä. He aloittivat kertomalla omasta tyttönä olemisen roolistaan lapsuudessa. Naiset muistelivat lauluun liittyviä paimentolaistarinoita. Ryhmäläiset olivat selkeästi jakautuneet kahteen eri ryhmään, paimentolaisia ja kaupunkilaisia. Toinen ryhmä oli alkuperäisiä kaupunkilaisia, jotka

eivät ole koskaan olleet maaseudulla. Kaupunkilaisilla maaseudun tarinoiden kuuleminen oli hyvin tuttua, mutta tällä kertaa heillä oli mahdollisuus kysyä asiantuntijoilta ja kuulla asioita eri näkökulmasta. Paimentolaiskulttuuri on hyvin vahvasti esillä Somalian kulttuurissa. Tämän vuoksi paimentolaisuus ei ollut vieras asia kaupungeissa.

Toisaalta maaseudulla kaupungin elämä oli hyvin vieras asia, esimerkiksi koululaisten elämä ja poliittiset konfliktit olivat tuntemattomia. Seuraavaksi kaupunkilaisnaiset kertoivat elämästä tältä osin. Naiset kertoivat koulun aamunavauslauluista, kansalaislauluista ja muista lauluista, joissa kenraali Siad Barrea kehutaan. Keskustelimme myös koulupuvuista, joiden väriteema oli yleensä valkoinen ja sininen, jotka ovat Somalian lipun värit. Tytöt pukeutuivat siniseen polvihameeseen ja valkoiseen kauluspaitaan. Pojat pukeutuivat sinisiin housuihin ja valkoiseen kauluspaitaan. Keskustelimme maaseudun ja kaupunkielämän eroavaisuuksista. Pääkeskustelun aiheena oli myös aikakäsityserot. Aikakäsityksestä kerromme lisää luvussa 7.2.

Tämä päivä oli täynnä hyviä muistoja, aika vain tuntui hyvin vähäiseltä, sillä naiset eläytyivät keskustelun aiheisiin ja tunnelma oli hyvin kotoisa. Rukoushetken koittaessa ja muutenkin tiukan aikataulun vuoksi meidän oli palattava takaisin Suomen arkeen. Teimme loppuyhteenvedon päivän aiheesta ja kävimme palautekeskustelun. Palautekeskustelussa nousi esille kuinka tärkeäksi naiset kokivat elämäntarinoidensa jakamisen muiden kanssa sekä vanhojen tapojen uudelleen eläytyminen muistojen avulla oli naisten mielestä hauskaa.

Seuraavan kerran tehtäväksi annettiin naisille muistella ”Suugaan” eli perinteistä runoilua, sanontoja ja lauluja.

6.3 Kolmas toimintakerta

Tällä kerralla muistellaan ” Suugaan” eli perinteisiä runoja, sanontoja ja lauluja. Tarkoitus on, että naiset auttavat toinen toisiaan löytämään yhteisiä vanhoja muistoja lauluista ja runoista. Tavoitteena on muistella esineisiin liittyviä runoja ja lauluja sekä erilaisia tanssiliikkeitä. Laitoimme valmiiksi pyörimään taustalle videon, jossa kuului yleisiä perinteisiä runoja. Somalian kulttuurissa runoilu ja sanontojen käyttö on yleinen viestintätapa, se näkyy päivittäisessä kielenkäytössä. Ennen vanhaa oli tapana keskustella runon kielellä ja ilmaista asioita sanonnoilla.

Naiset tulivat hyvin ajoissa, eikä meillä mennyt paljon aikaa alkukeskusteluihin. Ryhmäläiset menivät suoraan muisteluaiheisiin ja kertoivat kuinka edellisen toimintakerran tapaaminen on saanut heidän muistinsa aktivoitumaan. Naiset kertoivat, että edellisen tapahtuman jälkeen he soittivat ystävilleen keskustellakseen annetusta tehtävästä. Hyvin valmistautuneina, muisti täynnä runoja ja sanontoja naiset alkoivat keskenään kilpailla runoilla ja sanonnoilla vanhaan

tapaan. He kertoivat, että muistiin on palannut myös paljon unohtettuja asioita ja käsittelemättömiä tapahtumia, esimerkiksi sotaan liittyen, mitkä he tiedostamatta jakoivat muiden kanssa. Vaikeita muistojakin jaettiin sotakokemuksista ja niihin liittyvistä traumaista, esimerkiksi pakomatkan ja leirintäalueen vaikeuksista. Heidän kertomuksiensa mukaan suurin osa on joutunut jättämään kotinsa äkillisesti sodan vuoksi. Sisällissota aiheutti monia vaikeuksia, esimerkiksi perheen hajoamista, minkä seurauksena miehet ja pojat joutuivat lähtemään sotaan ja naiset pakenivat lasten kanssa turvaan. Yksi ryhmäläisistä kertoi menettäneensä lapsensa sodan aikana. Sisällissotaan liittyen on keksitty paljon lauluja ja runoja, joita naisetkin ovat muistelleet.

Runoista ja sanonnoista naiset siirtyivät pikku hiljaa lauluihin. He lauloivat esillä olevista esineistä, maitokannusta, kamelin kellosta ja jakkarasta, nämä ovat maassa yleisimmin käytettyjä perinteisiä esineitä. Maitokannu on valmistettu eräänlaisesta puusta, somalialaisessa kulttuurissa miehet tekevät puukalustetyöt ja suurin osa keittiön kalusteista on puusta tehtyjä. Maitokannu on muotoiltu ja koristeltu käsin. Vanhassa kulttuurissa maitokannua käytettiin moneen eri tarkoitukseen, esimerkiksi säiliönä tai vedenkantovälineenä, mutta suurin käyttötarkoitus on kuitenkin maidon säilytys. Muista esineistä, esimerkiksi kamelin kellosta on tullut paljon tarinoita ja lauluja liittyen kameleihin. Samalla kun naiset lauloivat, he näyttivät tavaroitten käyttötapoja ja kertoivat niiden tarkoituksesta. Tarinoiden ja laulujen lisäksi ryhmäläiset jakoivat henkilökohtaisia muistoja sodan kokemuksista.

Naiset kertoivat, että sodasta puhuminen on arka asia heille, monet eivät mielellään halua keskustella asiasta. Lopetimme meidän ohjauksemme tällä kertaa yhteisillä paimentolaisuuslauluilla.

6.4 Neljäs toimintakerta

Tänään on viimeinen ohjauspäivä ryhmän kanssa, olemme valmistautuneet keräämään koko opinnäytetyön toimintatapahtumista palautetta. Tälle päivälle on suunniteltu muistelukeskustelun johon osallistuvat naisten lisäksi opiskelijoita. Tarkoitus on, että naiset kertovat perinteisistä tarinoista, tavoista ja kulttuurista sekä esittelevät nuorisolle esineiden käyttötarkoituksia ja niiden merkitystä. Tavoitteena on saada nuoret kiinnostumaan ja oppimaan omasta kulttuuristaan sekä vahvistaa heidän identiteettiään. Tälle päivälle on suunniteltu tarjottavaksi perinteisiä suosittuja aduktipapuja (Cabuulo), joiden kanssa syödään sokeria ja voita. Lisäksi perinteisen tavan mukaan tarjoillaan taateleita, keksejä, teetä ja kahvia. Taustalla pyörii dataprojektorilla heijastettuja kuvia ja soi musiikkia. Valmistelimme ryhmälle kyselylomakkeen haastattelua varten. Suunnitelmanamme on haastatella sen pohjalta, kysymyksiin vastataan suullisesti ja vuorotellen. Aikomuksemme on myös nauhoittaa haastattelut kännykällä. Palautteen keräämiseen on varattu tapahtuman päätteeksi 30 minuuttia.

Ryhmäläiset tulivat paikalle noin klo 11:30, tänään toimintaan osallistui paljon naisia ja nuoria tyttöjä. Ensin saapui paikalle vakioryhmä ja sen lisäksi tuli ulkopuolisia naisia, jotka tutustuivat tilaympäristöön vakioryhmäläisten esitellessä heille tilaa. Päivä alkoi kahvittelemalla, josta naiset jatkoivat valmistellen päivän toimintaa nuorisolle. Naiset muistelivat paljon erilaisia lauluja ja tarinoita, joista he valitsivat sopivat laulut nuorisolle. Valitut laulut olivat lasten ja opiskelijoiden lauluja ja kansallislauluja. Tarinoiden suhteen he valitsivat kaikkein yleisimmät iltasadut.

Nuoret saapuivat paikalle kesken tapahtuman tyttökaveriporukalla. Nämä nuoret olivat yläkoulun yhdeksäsluokkalaisia. Tila oli hyvin pieni eivätkä kaikki mahtuneet teltan sisälle, joten osa istui teltan ulkopuolella olevassa takahuoneen eteisessä. Esittelimme nuorisolle toimintamme tarkoitusta. Osallistujat olivat hyvin tuttuja toisilleen, osa naisista oli nuorten äitejä, joten tilanne oli ehkä epämukavan tuntuinen tytöille.

Aloitimme tutustumiskierroksella, jonka jälkeen naiset alkoivat kertoa esillä olevista esineistä ja niiden käyttötarkoituksista. Osa nuorista tunnisti esineiden nimet ja ulkonäön, mutta oikeisiin käyttötarkoituksiin he eivät osanneet niitä yhdistää. Keskustelut jatkuivat esineistä ja niihin liittyvistä tarinoista. Jokaisen esineeseen liittyi tarina, laulu tai runo. Kaikkien käyttötarkoitukset tulivat ilmi tarinoiden yhteydessä. Naiset näyttivät, kuinka mitään esinettä käytetään, esimerkiksi maitokannun kantotavan ja kuinka maidosta valmistetaan kerma liikuttelulla maitokannua. Jokaiseen työn tai liikkeeseen liittyi laulu, jossa naiset lauloivat samanaikaisesti. Nuoret saivat kokeilla, kuinka maitokannua liikutellaan. Esineistä siirryimme keskustelemaan opiskelusta, naiset kertoivat nuorisolle opiskeluelämästä Somaliassa ja siihen liittyen he muistelivat opiskelijalauluja. Tämän jälkeen siirryimme iltasatujen kertomisen perinteisiin tapoihin. Tapoihin kuului istua ringissä avotulen ääressä ja kuunnella isovanhempien kertomia tarinoita, suurin osa tarinoista oli noitatarinoita ja pelkuri Cigaal Shiidaadin hauskoja tarinoita, joita uskotaan perustuvan tositapahtumiin.

Tänään oli viimeinen ohjauskerta, palautteen keräämistä varten haastattelimme asiakkaita kyselylomakkeen pohjalta. Kysymykset esitettiin yksi kerrallaan ja asiakkaat vastasivat niihin avoimesti vuorotellen. Palaute kerättiin kaikista toimintakerroista, haastattelu nauhoitettiin kännykällä. Lopuksi naiset tanssivat perinteistä somalialaista tanssia, johon kaikki osallistuivat.

6.5 Avoimien ovien päivä

Viimeisen toimintakerran jälkeen pidimme Myyringin työntekijöille ja asiakkaille avoimien ovien päivän, jolloin vierailuaika alkoi kello 12 ja loppui kello 15. Moniaistisessa tilassa oli tarjolla somalialaista kahvia, teetä, taateleita ja keksejä. Teemana oli vapaamuotoinen kes-

kustelu somalialaisesta kulttuurista, vierailijoilla oli mahdollisuus kysellä vapaasti. Teltassa syntyi keskustelua muun muassa esineistä, teen mausteista ja dataprojektorilla pyörivistä taustakuvista. Olimme asiantuntijan roolissa, vieraat esittivät kysymyksiä ja vastasimme heille tietojemme mukaan. Teltassa vieraili noin 6-7 henkilöä kerrallaan ja suurin osa heistä oli suomalaisia. Vierailijoiden määrän vuoksi aikataulumme venyi tunnilla, lopetimme noin kello 16. Tämän jälkeen purimme teltan.

7 Naisten käsityksiä somalialaisesta kulttuurista

Tässä luvussa käymme läpi naisten tuomia näkökulmia käsiteltyihin teemoihin. Osittain teemat ovat samat kuin suunnitelmassa. Näiden lisäksi käsittelemme myös uskontoa ja aikakäsitystä, jotka nousivat vahvasti keskusteluissa esille.

7.1 Naisten tehtävät

Toisessa toimintakerrassa keskusteltiin naisten tehtävistä somalialaisessa kulttuurissa. Ryhmäläiset olivat selkeästi jakautuneet kahteen ryhmään, paimentolaisiin ja kaupunkilaisiin. Maa-seudulla eläneet naiset aloittivat kertomalla lapsuudestaan ja tyttöjen roolista. Naisten kertomusten mukaan tytöt ovat leikki-iästä alkaen perheelleen suuri apu. Viisivuotias tyttö ulkoiluttaa lauman karitsoja (neylo) ja kilivuohia (waxaro), hän huolehtii niiden ruokailusta ja kouluttamisesta. Tämä työura jatkuu tytölle kymmenvuotiaaksi saakka, jonka jälkeen hän siirtyy hoitamaan lauman lampaista (ido) ja vuohia (ari). Tämän lisäksi tyttö huolehtii myös pienemmistä sisaruksistaan. Äiti keskittyy kotitöihin, hänen roolinsa on perheen ruokailusta ja puhtaudesta huolehtiminen. Isien ja poikien rooli on huolehtia maatilasta, tuoda ruoka pöytään, vastata kodin ulkopuolisista fyysisistä töistä ja perheen taloudellisista asioista. Pojan rooliin kuuluu myös kamalien ulkoiluttaminen ja sen ruokinnasta huolehtiminen.

Alkaen noin 14-17-vuotiaana, tytöt opetetaan rakentamaan majoja sekä tekemään erilaisia käsitöitä, joita tarvitaan kodin sisustukseen ja päivittäiseen käyttöön. Tämän äidin opettaman työn tarkoitus on, että tyttöä valmistellaan naisen tehtäviin. Tämän muistelun yhteydessä naiset toivat esille teini-iän rakkausmuistot, seurustelut ja tapoja siitä, miten seurustelut etenivät. Keskustelussa tuli ilmi myös, mitä tytöt vaativat tulevalta mieheltään. Tyttöjen perheillä on myös kovat vaatimukset miehiltä, esimerkiksi kamalien ja hevosten suuren määrän tuominen myönteislahjaksi perheille. Tämä oli hyvin yleistä paimentolaisessa kulttuurissa. Tämän vuoksi rakastuneen parin pakeneminen yhdessä oli hyvin yleistä, jos mies ei voinut täyttää perheen odotuksia. Tytön tehtävää kuului ottaa selvää miehen perhetaustasta ja hänen miehekkyydestään. Hän koettelee miestä älykkyystestillä. Paimentolaisuudessa oli hyvin tärkeää, että mies on hyvin valpas ja hänellä on kykyä huolehtia ja huomioida ympäröivää maailmaa. Tämä on merkki hänen miehekkyydestään.

Kaupunkilaiset

Seuraavaksi siirryimme paimentolaisuudesta kaupungin kuvioihin. Paimentolaiskulttuuri on hyvin vahvasti esillä Somalian kulttuurissa, tämän vuoksi paimentolaisuus ei ollut vieras asia kaupungeissa. Toisaalta maaseudulla kaupungin elämä oli hyvin vierasta, esimerkiksi koulu-
laisten elämä ja poliittiset konfliktit olivat tuntemattomia. Seuraavaksi kaupunkilaiset naiset kertoivat elämää näiden osalta.

Somalian tasavalta perustettiin 1960-luvulla. Ennen sitä Somalia tunnettiin paimentolaisdemokratiana, kunnes sotilasdiktattori Muhammad Siad Barre kaappasi vallan 1969 ja oli presidenttinä vuosina 1976-1991. Presidentti Muhammad Siad Barren vallan aikana koulunkäynti oli pakollista kaikille pojille ja tytöille. Huivin käyttäminen oli kielletty kouluissa. Kouluissa käytettiin tietynlaista koulupukua. Keskustelimme koulupuvuista, joiden väriteema oli yleensä valkoinen ja sininen, jotka ovat Somalian lipun värit. Tytöt pukeutuivat siniseen polvihameeseen ja valkoiseen kauluspaitaan. Pojat pukeutuivat sinisiin housuihin ja valkoiseen kauluspaitaan. Kaupunkilaisnaiset kertoivat myös nuorten vapaa-ajan vietosta. Esimerkiksi Mogadishun teatteri oli hyvin suosittu ajanviettopaikka.

7.2 Uskonto ja aikakäsitys

Somalian kulttuuri on osa islamilaista kulttuuria. Rukous on yksi islamin peruspilareista ja sitä pidetään uskonnon perusasiiana. Rukous tehdään viisi kertaa päivässä, minkä vuoksi ihmisten päivärutiini muokkautui rukousaikataulujen mukaan. Rukousten ajankohdat noudattavat vuorokausirytmii: Aamunkoiton rukous (Fajr), Keskipäivän rukous (Dhuhr), Myöhäisiltapäivän rukous (Asr), Auringonlaskun rukous (Maghrib) ja iltarukous pimeyden laskeuduttua (Isha). Somalialaiset noudattavat islamilaista kalenteria, joka perustuu kuun vaiheisiin. Uusi kuukausi alkaa aina uuden kuunsirpin ilmestymisestä taivaalle. Islamilainen kalenterivuosi on lyhyempi kuin aurinkovuosi, joten kalenterin uusivuosi ja juhlat siirtyvät hitaasti vuodenajasta toiseen. (Islamopas) Somalia sijaitsee päiväntasaajalla, joten maassa ei ole päivän ja yön pituuden vaihtelua, vaan kumpikin on aina kaksitoista tuntia pitkä. Aikakäsitys on syklinen, somalialaisten ajankäyttö määräytyy auringon ja kuun mukaan. Vuosi on myös tärkeä aikayksikkö kaikille, sillä se on viljelykausi.

Aikakäsitys on hyvin erilainen kuin, kellonaikojen seuraaminen ei ole minuuteista kiinni ja kellojen käyttäminen paimentolaisessa kulttuurissa on tuntematon asia. Osa naisista kertoi, että viisarikellon käyttö oli tuntematon asia ennen saapumista Suomeen. Naiset pohdiskelivat Suomen aikakäsitystä, sitä kuinka suomalaisessa kulttuurissa aikataulu on minuuteista kiinni, mikä Suomessa näkyy muun muassa viranomaisilla asioitaessa. Heidän kertomusten mukaan

kotimaassa tapaamisaikoja sovitaan rukousaikataulujen mukaan, tapaamiseen tullaan venyvässä ajassa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että henkilön saapumisaika kahden rukouksen välisenä aikana on noin 2-3 tuntia. Rukousten ajankohdat noudattavat vuorokausirytmää, joten ihmisten elämäntapa muokkautuu tähän vuorokausirytmään. Siihen kuuluu myös maanlaajuinen päivälepo auringon ollessa kuumillaan, eli duhr-rukouksen aikana.

7.3 Somalialainen tapa viestiä

Somalikulttuurin olennainen piirre on suullinen perinne, jossa kuuluu tarinat, sanonnat ja runous. Kolmannen toimintakerran yhteydessä muisteltiin ”suugaan” eli runoilua, sanontoja ja lauluja. Somalialaiset ovat tunnettu ”runoilijakansa”. Runollinen perintö näkyy ihmisten päivittäisessä arjessa. Somalikulttuurissa on tapana viestiä viistosti. Eli tapana on kommunikoida huumorilla tai runokielellä, joissa asioiden ilmaiseminen on epäsuoraa. Viestoviestinnän käyttäminen vaatii kulttuurin tuntemusta sekä yhteisön viestintätavan ymmärtämistä. Tarinan kääntäminen kielestä toiseen voi muuttaa sen tarkoitusta ja tarina voi menettää arvonsa.

Sanontojen ja runojen lisäksi somalialaisille on tapana varsinaisten nimien lisäksi antaa henkilölle myös niin sanottu kutsumanimi. Kutsumanimi voidaan antaa henkilön käyttäytymisen mukaisesti tai nimi voi viitata ihmisen persoonaan tai henkilöön kohdistuneeseen tilanteeseen. Esimerkiksi entinen presidentti tunnettiin somalialaisten keskuudesta nimellä ”Af weyne”, joka suoraan käännettynä tarkoittaa ”suuri suu”, mutta käytännössä se merkitsee muuta kuin hänen suun rakennetta tai se voi merkitä myös hänen auktoriteettinsa puhettaan. Toinen nimen leimaamiseen tapa on esimerkiksi se, jos lapsi on syntynyt keskosena, hänen oikean nimensä lisäksi annetaan myös kutsumanimeksi ”keskonen”.

Sanonnat

”Aqoonla'aani waa iftiinla'aan”

Vapaa käännös: ”ilman tietoa on ilman valoa”

Tällä sanonnalla kuvataan tietoisuuden merkitystä. Sanonta on hyvin lyhyt, mutta se on täynnä viisautta.

”Ballandarro waa diindarro.”

Vapaa käännös: ”lupauksia pitämättä on ilman periaatetta”

Tämä sanonta viittaa lupauksen pitämisen tärkeyteen. Somalian kulttuurissa, kunnioitukseen kuuluu vastata kutsuihin, ja sen on tärkeä lupaus, jos kutsua ei vastaa, se on hyvin loukkaavaa ja epäkohteliasta.

”Beentaada hore runtaada dambe bay u daran tahay” Been fakatay runi ma gaarto

Vapaa käänös: ”Sinun valheesi ovat sinun totuutesi edelläkävijä

Tällä sanonnalla viitataan siihen, että henkilön valheet pyyhkäisevät pois myös hänen tulevat totuutensa, eli valehtelijaa ei uskota silloinkaan, kun hän puhuu totta. (Kapchits. G. 2002,68)

Runot

Moniaistisessa tilassa muisteltiin runoja liittyen esineisiin, maitokannuun ja kamelikelloon. Seuraavassa on runo, joka kuvaa naaraskamelin raskauden kantoaikaa. Runossa kerrotaan kantoajan olevan 390 päivää.

”Sadax boqol iyo sagaashan habeen,
Oo sidkaa yahay, Sabool sugi waa,
oo ku soo saar, Ana kugu simay” (Oodweyne)

Somaliassa kamelista on paljon hyötyä. Kamelia käytettiin monenlaisiin tarkoituksiin, esimerkiksi kulkuneuvona. Kamelin avulla ihminen on voinut kulkea tuhansien kilometrien matkat. Kamelin liha ja maito ovat olleet tärkeitä ravinnossa ja sen nahkaa voidaan käyttää monenlaisiin tarkoituksiin. Somaliassa kamelin lihaa pidetään hienoutena ja se on suosittua, liha on sitkeätä ja vaatii kunnon pureskelua. Kamelin maito on paljon ravitsevampaa kuin lehmän maito. Se on vähärasvaisempaa ja siinä on enemmän kaliumia, rautaa ja C-vitamiinia. (Kamelit Aavikoidenlaivat)

Somalialaisessa yhteisössä kameli on arvostettu eläin, jonka hinta on hyvin korkea. Kamelien määrästä, kauneudesta ja vahvuudesta kilpailtiin. Kameli on hyvin vahva eläin, joka kestää nälkää pitkään. Somalialaisten keskuudessa kameli oli ainoa eläin, jolla pärjättiin pitkään laman ja kuivuuden aikana. Suurimmassa osassa runoja ja lauluja kehutaan kamelia. Kameli on Somalian ylpeyden aihe. (Warsame. C 2006 39,40)

Seuraava runo kertoo maitokannusta, runoja lauletaan silloin, kun maidosta valmistetaan kermaa. Runon sanat kuvaavat, kuinka työlästä kerman valmistus on. Nainen, joka valmistaa kermaa, laulaa samalla runoilla hauskanpidosta. Sanat ovat käytännössä puhetta maitokannulle.

”Hoobaalayoy heedhee, Haaneey Bullooy ii bax, Haantii qoryoy kala jab, Laba qaalin kula buubtay, Laba qaar lagu kala dhig, Geed dheer lagaa soo lul, Geel-jire ku qooraansay Awr fakatay baan doonay, Ari fiigay baan raadshay, Ma fayooobide ogiye, Ma furkaa lagaa nuugay Dibigeenna ina Daalis, Waxa dabada loo gooyay, Waa subag daraaddiye, Silicdooy sadkaa aaway?” (Warsame. C 2006,18)

Tässä on yksi runo, jonka naiset mainitsivat. Runo on omistettu naisille ja äideille. Runon sanat osoittavat kunnioitusta kaikille äideille maailmanlaajuisesti. Naisten mukaan tämä osoittaa, kuinka paljon naisia arvostetaan somalialaisessa kulttuurissa. Kappaleen nimi on ”Äiti on korvaamaton”.

“Calooshaadoon hif oran, Adiga oon ka haqabbi’in, Hunguri ma haweysatee, HOOYADU WAA LAMA HURAAN!, Habaaq goor aad tahayo, Talaabta aan la holi Karin, Adoo ciidii hambaday, Dhaqsaba waa ku hinjisaye, HOOYADU WAA LAMA HURAAN!, Afkaa aan ku hadalniyo, Hanaankeeniyo hub qaad, Hagaag bey noo bartey, HOOYADU WAA LAMA HURAAN!, Innaga oon haybad qabin, Hal beesa aan suubsan Karin, Habaaskeey naga huftoo, Waa tii noo hiilsaye, HOOYADU WAA LAMA HURAAN!” (Hassan. M 1999, 3)

Tämä runo lyhyesti ja vapaamuotoisesti käännettynä tarkoittaa sitä, että ” äiti on aina valmis pistämään lapsensa tarpeet omien tarpeidensa edelle Ennen kuin osait ottaa ensiaskeleitasi, äiti oli se joka otti sinut kiinni nopeasti syliin kun horjuit, äiti on se joka on opettanut äidinkieltäsi oikeaoppisesti, äiti oli se joka pyyhki sinusta tuulen tuomaa pölyä, äiti on se, joka puolustaa sinua aina. ÄITI ON KORVAAMATON”.

Laulut

Seuraavaksi siirrymme lauluihin. Tuleva laulu kertoo nuoren neidon piirteistä. Somalikulttuurissa naimattoman nuoren tytön piirteisiin kuului esimerkiksi pitkä tukka, joka on tietyllä tavalla letitetty. Seuraavan kappaleen laulusanat kuvaavat sitä, kun nuori nainen on täysi-ikäinen, eli valmis naimisiin menoon. Kun naisen kauneus tulee esille ja hänen kauneutensa houkuttelee miehiä, jolloin he tulevat pyytämään hänen kättään perheen isältä ja hänestä tulee morsian. Hääpäivän iloa juhlietaan tanssimalla tytön kunniaksi. Laulussa vielä kehutaan tytön käyttäytymistapoja, ujoutta, viisautta, hänen ikuista kauneuttaan, ruskeahkoa hehkuvaa ihoa, tummia huulia sekä hänen perheensä kasvatustaitoja ja sitä, kuinka arvokkaat ovat nuoret naiset yhteisössä.

”Marka Guudka Loo Dabo, timaha Gidifka Loo Xiro, tirisadaan Gu Qaan Gaadh , geyaankoodu Soo Baxo eegeedka Loo Galo Wada , hada Sho Guurtidu, gacan Qaadku Uu Dhaco ,laga Keeno Guunyada, gibladiyo Ciyaaraha, la Gimgimo Arooskii, waa Gaari Nololwacan , lagu So Gardadshee, gobsanaa Hablahayagu, xubno Wada Garaarale, itaal Gedo Lixaadle, tima Goray Haldhaaga, afmadow Gunku Yahay, maarin Gun Iyo Baar, ku Manaysatay Guuluhu, gubanimo Asiiilaya, markay Guri Timaadee, xishood Aan Gaboobay, qurux Aan Gadoomayan, maariin Casan Galay, waa Midab U Gaaree, gobsanaa Habalahayagu” (Nomadlyrics)

Näissä keskusteluissa tytön/naisen arvokkuudesta kulttuurissamme tuli ilmi, kuinka sukupolvesta toiseen tyttöjen tavat ovat vaihtuneet ja heidän asemansa heikentynyt. Esimerkiksi naiset toteavat tämän muutoksen näkyvän nykypäivänä naisten kaltoin kohtelussa miesten osalta. Tämä johtuu siitä, että nainen on menettänyt asemansa, koska mieheltä ei ole vaadittu paljon, kuten vanhaan tapaan kuului. Kunnioitukseen kuuluu, että mies arvostaa tytön perhettä ja huomioi heidät taloudellisesti, jos hänellä on varaa. Kulttuurin arvoihin kuuluu myös, että mies pyytää naisen kättä hänen perheeltään ja pystyy kantamaan vastuuta tulevasta perheestään. Kulttuurin tapoihin kuuluu, että mies hoitaa taloudellista puolta häitä varten ja samoin perheen elanto kuuluu hänelle.

Naiset kertoivat nuorisolle myös opiskelun merkityksestä Somaliassa ja siihen liittyen he muistelivat opiskelijalauluja. Naiset kertoivat koulun elämästä, tässä seuraavassa kappaleessa on koulun aamunavauslaulu, joka kertoo opiskelusta. Laulun sanojen tarkoitus on kuvata opiskelijan roolia ja motivoida opiskelijaa.

”Arday Baan Ahayoo Arday Baan Ahayooo Ubaxii Wadankaaan ahayoo, Waxaan u ordayaa u ordayaa Dugsigana u Aadaa Inaan Aqoon Kororsado Dalkeygii anfacee Dadaalkii layimidee Allahyoow ii Gar gaar Aamiin Aamiin, Allahayoow I gaar gaar, Aaamiin Aamiin. ” .

Tässä vapaasti käännettynä laulun sanat ”Olen opiskelija, olen kotimaan tulevaisuuden kukka, juoksen ja juoksen ja koulua käyn saadakseni tietoutta, palvella maatani, olen valmis ahke-roimaan, oi Allah auta minua, aamen aamen.”

Naiset mainitsivat myös muita aamunavauslauluja, esimerkiksi kansanlauluja ja muita opiskelijalauluja, joissa lauletaan arabiankielen aakkosista. Tämä on yleisin lasten lauluista. Somali-
an toinen kieli on arabia, kouluissa opiskeltiin myös arabiankieltä. Tämä laulu kertoo aakkosen vokaaleista.

”ambaqaadka geediga, sida ooda loo raro, heesaha u gaarka ah, waxa lagu aloosaa, magac eebeheeniyo adiniyo af wada jira, alif la kordhabey, alif la hoos dhabey, alif la godey, aa alif la kordhabey alif lagu reeb, ii alif la hoos dhabey, ya lagu reeb, uu alif la godey wow lagu reeb...” (Hassan. M. 1999, 53)

Tarinat

Seuraava tarina oli yksi osallistuneiden nuorten suosikeista. Tarina kertoo paimentolaiskulttuurista, jossa poikamies ja tyttö ovat pakoreitillä ja tyttö koettelee miehen älykkyyttä. Tarinan opetus on, että naisen kuuluu olla tarkka miesvalinnastaan, sillä pelkkä ulkonäkö ei välttämättä kerro kaikkea esimerkiksi miehen älykkyydestä.

”Olipa kerran, poikamies ja tyttö rakastuivat. He tahtoivat mennä naimisiin ja niinpä he suunnittelivat pakomatkan yhdessä. Heidän seurassa oli miehen ystävä todistamassa tämän parin avioitumista. Pitkään kestäneen matkan jälkeen he päättivät levätä puun alla. Istuesaan yhdessä tyttö sanoi tulevalle aviomiehelleen: ”Levätäänkö?” Mies ihmeissään vastasi: ”Mehän ollaan lepäämässä.” Miehen ystävä ymmärsi tytön viittaukset ja kommentoi: ”Hän tarkoittaa, että otetaanko kengät pois.” Niinpä viittaukset olivat oikein. Vähän ajan päästä he jatkoivat matkaansa, pitkään, kunnes saapuivat aamulla Saharaan. Taas tuli lepoa, jolloin tyttö sanoi ”Syödäänkö aamupalaa?” Mies vastasi: ”Kulta, mehän ollaan Saharassa, täällä ei näy vihreää eikä järveä eli ei ruokaa tai juomaa. Miehen ystävä kommentoi: ”Etkö sinä ymmärrä, hän tarkoittaa pestäänkö hampaat.” Tyttö hyvin pettyneenä he jatkoivat matkaansa. Oltuaan jo pitkään Saharassa, tyttö sanoi: ”Ollaan kohta perillä”. Mies vastaa: ”Mitä sinä tarkoitat, ollaan keskellä autiomaata, eikä merkkiä asuinalueesta”. Miehen ystävä vastaa: ”Etkö sinä näe, taivaalla lentää harakkoja, eli merkki siitä, että ollaan lähestymässä asuinalueita”. Kun he saapuivat määränpäähän, tytön kiinnostus miestä kohtaan hiipui, koska hänen älykkyystasonsa ei vastannut hänen odotuksiaan. Tämän vuoksi tyttö valitsi miehen ystävän hänen sijastaan.

Siirryimme sitten iltasatujen kertomiseen perinteiseen tapaan. Tapoihin kuului istua ringissä avotulen ääressä ja kuunnella isovanhempien kertomia tarinoita, suurin osa tarinoista oli noitatarinoita ja tarinoita pelkuri Cigaal Shidaadista, nämä tarinat ovat naisten mukaan tosi tapahtumiin perustuvia tarinoita. Cigaal Shiidaad oli mies, joka oli hyvin pelokas ja hauska mies. Tässä seuraavaksi yksi hänen tarinoistaan:

”Waa cigaal oo meel gurigiisa udhow jooga goor barqo ah, waxaa kusoo facleeyey naylo ama ubad badan si xoog lehna ugu yaacaya dhinicii guriga, haddee Cigaal saad kutaaqaaniinba maaha nacas ay taladu ka hoos baxdee, waxuu isyiri alaylehe balada kuwaan dabada kawada yay ku haleeline kagaarsii oo baxso, markaasuu naylihii hor cararay asagoo tafta haysta oo oo si xoog leh u neeftuuraya, waxaa arkay dadkii guriga joogay oo fahmay inaay maanta Cigaal maalintiisii tahay ayaa su'aashaan waydiyyay, ”war maxaa kugu dhacay Cigaal?”, wayna ku qosleen, Haddee ma Cigaalbay ka gar helin? waa nin aftahan ah oo sida la isu furdaansho kusoo takhasusay, waxuuna ku jawaabay. ”war kunaas madaxa madow waxay kasoo dideen baan kasoo diday”. Asagoo tilmaamaya inuusan talada baqashada uusan kali ku ahayne ee uu lawadaago kun naylood oo ayaguba isku raacay in gurigii laqabto intaan ladaba goosan.”
(Hassan M. 2002, 8)

Vapaa käännös: Eräänä päivänä Cigaal Shiidaad istui puun alla, hän näki karitsalauman juoksevan kotia kohti. Niin kuin tiedetään hänen luonteensa, hän pelästyi ja lähti juoksemaan karitsojen edeltä, ja hän mietti, että minkä takia ne juoksevat. Niinpä hän ajatteli, että jo-

tajokin pelästytti niitä eläimiä ja hän päätti juosta henkensä edestä myös. Cigaal Shidaadin juostessaan lauma perässään, hän kohtasi naapureitansa siinä, jotka alkoivat nauraa hänelle tietäen, että eläimet leikkivät ja juoksentelivat ympäriinsä, kun taas Cigaal Shiidaad otti tilanteen vakavasti.

Naiset kertoivat siis tarinan keinoin naisen asemasta sekä siitä, mikä on kohteliasta, oikeaa käytöstä. Tarinoihin liittyy jokin opetus. Tämä on niin tyypillinen somalialainen viestintätapa, että suurin osa elämänviisaudesta siirtyy tarinan kautta. Tarinoiden ja vertauskuvien kautta asiat voidaan kertoa epäsuoraan ja sitä kautta asioiden ilmaiseminen on siis myös kohteliaampaa.

8 Tulokset

Seuraavassa luvussa esittelemme toiminnallisen opinnäytetyön tuloksia moniaistisessa tilassa ja muistelutyön menetelmiä sekä kotoutumisen tuomia haasteita. Tulokset pohjautuvat naisten kertomuksiin ja ryhmäkeskustelussa esille nousseisiin asioihin. Selvittämme, miten naiset kokivat moniaistisen ympäristön kohtaamisen paikkana. Nostamme esille kulttuuriset erot, esimerkiksi aikakäsityksen ja viestimisen erot.

8.1 Kuinka multisensorinen tila tuki somalinaisten kotoutumista

Moniaistinen ympäristö tarjosi naisille tilaisuuden avautua ja keskustella omasta kulttuuristaan, tilaa sisustettiin somalialaisen kulttuurin tavaroilla ja vanhoilla esineillä. Tila toimi muistelu-ympäristönä, jossa naiset muistelivat vanhojen esineiden historiaa ja niiden käyttötarkoitusta. Vanhoista esineistä oli paljon muistia virittäviä ajatuksia ja kertomuksia. Tilassa kokoontuneen ryhmän perusteella huomattiin, kuinka naiset kaipaavat tämän kaltaista toimintaa. Jo pelkkä kokoontuminen moniaistiseen tilaan merkitsi heille paljon, sen koettiin tukevan verkostoitumista ja lisäävän yhteenkuuluvuuden tunnetta, mikä edesauttaa kotoutumista.

Muistelutyömenetelmän tarkoituksena oli tukea somalinaisten omaa identiteettiä ja vahvistaa heidän kulttuurin tuntemustaan. Ryhmäläiset olivat sitä mieltä, että muistelutyö yhdistettynä moniaistiseen tilaan oli tukenut monien unohdettujen asioiden muistamista. Multisensorisesta tilasta ja muistelutyöstä jäi positiivinen kokemus ryhmälle, naiset määrittelivät tilan ja muistelutyön vaikutuksen heihin seuraavilla kommentteilla.

”Weligeen maanan helin meel aan iskuugu imaano, oo aan kaga hadalno dhaqankeena”: ”Emme ole aikaisemmin saaneet tilaa, jossa voimme avoimesti keskustella omasta kulttuuristamme”

”Wey adagtahay inan helno meel aan dhaqankeena isku soo xasusino, oo aan dhalinyarada ugu gudbino”:

”On vaikea löytää paikkaa, missä voi muistella omaa kulttuuria ja jakaa sitä nuorelle sukupolvelle.”

Toiminnan kautta naiset kertoivat, että muistelemisen yhdessä lisäsi heidän keskinäistä vuorovaikutustaan ja että he ovat oppineet toisilta paljon uutta.

”Tani waxay ino eheed is dhexgal wanaagsan:

Tämä lisäsi meidän keskinäistä vuorovaikutusta”

”Dhaqankeena ayaan kala baranay, waan xasuusanay caruurnimadeyni iyo noloshi dhalinyaranimada.

olemme oppineet toisiltamme, muistimme omia lapsuuden aikoja ja nuoruusaikoja”

Moniaistinen tila tuki monien asioiden muistamista, joista naiset olivat kertoneet, että oli vaikea muistaa. Yhdessä muistelun ja tilan tunnelman kautta asiat olivat palautuneet mieleen. Kuvat, videot ja runot sekä vanhan laulun kappaleen sanat, jotka kertovat naisten arvoista ja asemasta tukivat monien unohdettujen asioiden muistamista.

”Waxan soo xasuustay waxyaabo aan ilaabi rabay:

muistin sellaisia asioita, joita melkein olin unohtanut”

”Waxan soo xasuusanay waayo waayo:

Muistimme muinaista historiaa”

Waa loo bahanyahy xasuustan oo kale:

Tällaisia muisteluja kaivataan”

”Bilowgii waxbana maanan soo xasusanin,

lakiin marwalima oo aan isku nimadno waxban soo xasuusan:

Alussa muistiin ei tullut paljon, mutta seuravasta tapaamisesta muistot aina virtasivat”

Muistelutyön tuokiot ovat rohkaisseet ja edistäneet naisten vuorovaikutuksen edistymistä ja heistä on tullut yhtenäinen ryhmä, jossa jokainen tuntee kuuluvansa johonkin. Moniaistisessa tilassa ryhmäläiset olivat asiantuntijaroolissa. Nuoret opiskelijat ja itse opinnäytetyön tekijät hyötyivät tästä muistelutyöstä. Muistelutyö oli yksi keino, joka auttoi ryhmän voimaantumista.

”Waxan daremay farxad:

Tunsin iloa”

”Meeshaan waxaay i dareemsiisay farxad:

Tila tuotti Minulle iloa”

Tapahtumaan osallistui viimeisellä kerralla nuoria tyttöjä, joista suurin osa on syntynyt Suomessa. Nuoret opiskelijat kokivat tilaympäristön muistuttavan heidän omaa kulttuuriaan. He kommentoivat moniaistisen tilan tunnelmaa ja muistelutyön yhdistelmää näin:

”noitatarinat jäivät mieleen”

”pidän tärkeänä, että nykynuoret oppisivat vanhaa perinnettä”

”mieleen jäi lasten laulut”

”Arvostan omaa kulttuuria”

”kotoisa olo”

”tuli opittua omasta historiasta ja taustasta”

8.2 Moniaistisuuden hyödyntäminen muistelutyössä

Muistelutyön tarkoitus oli voimaannuttaa naisia ja edistää heidän sopeutumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Moniaistisuuden hyödyntämiseksi käytimme multisensorista tilaa, joka oli teltasta muodostettu. Teltassa yhdistyi kaikki aistit: kuulo, näkö, haju ja tuntoaisti. Eri aistien ärsykkeistä on herännyt paljon muistoja. Tilassa soiva rauhallinen somalialainen musiikki ja laulu herättivät asiakkaiden muistoja ja mieleen palasi vanhoja muistikuvia. Musiikki, erilaiset laulukappaleet ja runot, jotka liittyvät muisteluteemaan, virittävät keskustelua. Erilaiset esineet herättävät tuntoaisteja. Esineiden tunnustelu ja niihin liittyvien muistojen jakaminen muiden kanssa oli hyvä tapa aloittaa keskustelu. Perinteinen teenmaku sai hyvän keskustelun aikaiseksi: Mausta tulee mieleen tietynlaisia muistoja kotimaasta.

Multisensorisessa tilassa toteutetut muistelutuokiot saivat aikaan paljon keskustelua. Ryhmäläiset kertoivat menneistä, somalialaisesta kulttuurista ja tavoista, naiseuden merkityksestä ja rooleista omassa kulttuurissa. Ryhmäläiset onnistuivat muistamaan menneitä tapahtumia hyvin, kaikki olivat mukana keskusteluissa ja jokainen halusi jakaa muiden kanssa omia kokemuksia ja muistoja. Ihmisten elämäntapojen erilaisuus herätti monissa paljon muistoja. Eräälle rouvalle tuli mieleen Mogadishun perjantainen tunnelma. ”Se oli vapaapäivä, jolloin sukulaiset tulivat käymään ja kaikki olivat iloisia, ei ole enää samaa tunnelmaa täällä Suomessa.” Vaikka ryhmäläiset olivat eri paikkakunnilta, kaipuu kotimaahan on yhtä kova kaikille.

8.3 Kotoutumisen haasteet naisten kertomuksien mukaan

Somalialaiset ovat Suomen suurin ja näkyvin pakolaisvähemmistö. Suomalaisen kantaväestön lisäksi, he eroavat myös muista maahanmuuttajaryhmistä. Näiden lisäksi kotoutumista vaike-

uttavat myös äidinkielen, ihonvärin, koulutuksen ja työhistorian erilaisuus sekä lähiympäristön erilainen osakulttuuri ja ilmasto. Nämä asiat korostavat kotoutumisen haasteita.

Naiset jakoivat heidän henkilökohtaisia kokemuksiaan kotoutumisen vaikeuksista. Ryhmäläisistä huomaa kotoutumisen erot, toiset ovat kotoutuneet helposti ja toiset tarvitsevat enemmän aikaa sopeutumiseen.

Suomeen tulosta naiset kertoivat, ettei heillä ollut pohjatietoja suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista, jopa Suomen olemassa olosta he eivät tienneet. Päämääränä oli päästä turvaan, he olivat turvapaikanhakijoita. Naisten kertomusten mukaan heillä ei ollut tavoitteena asettua Suomeen, vaan päinvastoin he halusivat palata takaisin kotimaahansa. Sisällissota on jatkunut taukoamatta vuodesta 1991 lähtien, mikä on pakottanut heidät kotiutumaan. Moni kuitenkin vielä toivoo paluuta kotimaahan, yksi naisista kommentoi ”*Rajo ajaan leenahay*” eli *toivoa on vielä*.

Ryhmäläisten kotoutumiskäsitteen keskeinen ongelma oli vaikeudet yhteiskuntaan sopeutumisessa. Melkein kaikki ryhmäläiset saapuivat suomeen 1990-luvulla. Silloin ulkomaalaisten elämä oli todella vaikeaa Suomessa. Kotimaan sotakokemusten lisäksi he kokivat Suomessa paljon syrjintää ja saivat kärsiä kovasta rasismista, monet ulkomaalaiset joutuivat väkivallankohdeksi kaupungin kaduilla ja heidän peräänsä huudettiin loukkauksia ja nimityksiä. Nuoret ulkomaalaiset ja nuoret suomalaiset ajautuivat joukkotappeluihin, joiden taustalla oli rasismia. Somalialaiset ovat kärsineet eniten maahanmuuttajiin kohdistuvasta rasismista ja ennakkoluuloista. (Suomensomalit) Monesti on vaikeaa muuttaa omasta maasta toiseen maahan, jolla on täysin erilainen kieli, kulttuuri ja uskonto. Nämä asiat vaikeuttivat osaltaan suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumista.

Naiset kertoivat, kuinka nykypäivänä tilanne on erilainen Suomessa kuin 1990-luvulla. Monella vaikeat haavat ovat parantuneet ja toiset eivät ole vielä toipuneet kulttuurishokista. He kertoivat, kuinka heidän lapsensa ovat sopeutuneet Suomeen ja kuinka he ovat työllistyneet paremmin. Naiset kantavat vahvasti alkuperäisiä juuriaan, he tuntevat hyvin entisen identiteettinsä. Ryhmäläiset kertoivat, kuinka maan tapojen oppiminen on vaikeaa, koska uusi kulttuuri on kaukana omasta kulttuurista. Kaupungeista kotoisin olevat naiset ovat kouluttautuneet, mutta heidän ammatillinen osaamisensa ei täysin vastaa Suomen työmarkkinoiden tarpeita. Osa on saanut lisää koulutusta täällä Suomessa, mutta oman paikan löytäminen yhteiskunnassa on kuitenkin osoittautunut vaikeaksi. Ryhmäläiset keskustelivat keskenään ja pohtivat ”*koska on riittävästi kotoutunut? Missä kotoutumiseen rajat mene? Mikä on riittävästi? Pitäisikö olla suomalainen, jotta voi sopeutua?*” Naisilla oli tärkeää, että omat lapset löytävät paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa. He kuitenkin haluavat lapsen tietävän oman identi-

teettinsä ja että erityisesti Suomessa syntyneet lapset tuntevat kulttuurinsa. Kotoutumisen vaikeudet ovat yleinen keskustelunaihe, joka tarvitsee kehittämistä maailmanlaajuisesti.

Ajalle on olemassa monta erilaista tulkintaa. Tässä pohdimme, mikä oli ryhmäläisten ajan tulkinta. Naiset kertoivat, kuinka Suomessa kello ja kalenteri kuuluvat jokapäiväisen elämään, kuinka suomalaiset ovat tarkkoja arkielämän aikataulujen pitävyydestä ja he suunnittelevat tulevaisuuden tapahtumat kalenterin mukaan. Tätä naiset pitivät epäolennaisena. Heidän kulttuurissaan ihmissuhteet menevät työn edelle, esimerkiksi naapurin auttaminen on tärkeämpää kuin työssä käyminen. Somalian kulttuurissa tapaamisiin tai koulutuksiin ei valmistauduta pitkällä tähtäimellä kuten suomalaisessa kulttuurissa. Asia nähdään ahdistavana tai epäluonnollisena, näillä ei ole kovin suurta painoarvoa. Ajankäyttö voi olla suunnitelmallista mutta ei tulevaisuuteen painottuvaa, kuten länsimaalaisessa kulttuurissa. Tulevaisuudesta puhuttaessa naiset käyttivät sanaa ”*In Sha Allah*”, joka tarkoittaa ”*jos jumala suo*”, sillä mikään ei ole varmaa ja kaikki saattaa muuttua juuri viime minuuteilla, ainoastaan Jumala voi tietää tapahtuuko jokin tietty asia vai ei. Tapaamisia voidaan tehdä juuri ennen tilaisuutta. Naisten kertomusten mukaan tulevaisuus on vain Jumalan käsissä, eikä siihen kuulu sekaantua, vain Jumala päättää tulevaisuudesta. Suunnitelmia tehdään lyhyellä aikavälillä, pääasia on, että keskitytään nykyhetkeen.

Somalian kulttuurissa viestimisen tapa on joko suora tai epäsuora. Naiset kertoivat, kuinka heidän kulttuurissaan viestinnässä pyritään mahdollisimman paljon kunnioittamaan ja arvostamaan toista ihmistä, kommunikoinnissa he välttivät toisen loukkaamista tai olon tekemistä kiusalliseksi. Naiset kertoivat kuinka suomalaisessa viestintäkulttuurissa kommunikointi on suora. Yksi ryhmäläisistä sanoi, että vaikka viestintätapa olisi epäsuora, hänelle se on mahdollonta tulkita huonon kielitaidon vuoksi.

Ryhmäläiset kertoivat, kuinka suomalaisten viestintätyyli on suora ja sanoilla ei ole paljon merkitystä, vaan asiat ovat sitten kuten ne ilmaistaan. Suomalaisilla ei ole mitään pelisääntöjä puhuessaan, esimerkiksi vanhempien ollessa läsnä ei osoiteta erityistä kunnioitusta. Keskustelussa tuli ilmi myös suomalaisten hiljaisuuskulttuuri, joka naisia on ihmetyttänyt tähän päivän asti. He omaksuivat sen tosiasian, että suomalaiset arvostavat hiljaisuutta ja haluavat oman rauhan. He kertoivat, kuinka heidän omassa kulttuurissaan hiljaisuus merkitse surua ja hiljaisuudella voidaan osoittaa epäkunnioitusta.

8.4 Somalinainen asiakkaana sairaanhoitopiirissä

Monikulttuurisessa hoidon toteutuksessa peruslähtökohtana on potilaan omien tapojen ja arvojen kunnioitus samoin kuin hänen itsemääräämisoikeutensa kunnioittaminen. Erilaiset käsitykset terveydestä, sairaudesta ja elämästä voivat aiheuttaa väärinymmärryksiä asiakkaan ja

hoitohenkilökunnan välillä. Monikulttuuristen asiakkaiden kohtaamisessa edellytetään hoitohenkilökunnalta herkkyyttä tunnistaa kulttuuriset näkökulmat potilaan kohtaamisessa sekä myötätuntoa ja empatiaa erilaisuutta kohtaan.

Maahanmuuttajataustaisten naisten määrä kasvaa seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden piirissä. Maahanmuuttajanaisia koskevan tiedon lisääminen on tärkeää sellaisen hoitohenkilökunnan keskuudessa, jotka työssään kohtaavat monikulttuurisia naisia. Heistä esimerkiksi kätilöt ja terveydenhoitajat neuvoloissa ovat merkittävässä asemassa, koska he tarjoavat perhevälennusta raskaana oleville ja hoitosuhde jatkuu vielä hyvin pitkään synnytyksen jälkeenkin. Kotoutumisen myötä epävarmuus kielen käytössä vähenee ja terveydenhuoltopalveluiden käyttö tulee tutuksi.

Somalinaisten ryhmällä oli paljon positiivisia kokemuksia suomalaisista terveyspalveluista, mutta parantamisen varaa on vielä monikulttuuristen ryhmien kohtaamisessa. Muistelutyön tuloksista nousi esille naisten oman asiantuntijuuden rooli muistelutyön yhteydessä, naiset toivat esille heidän kulttuuriaan ja ajattelutapoihin liittyviä käsitteitä, esimerkiksi synnytyskokemuksista ja synnytystavoista. Naisten oma asiantuntijuusrooli näkyi synnytykseen liittyvissä asioissa, heidän omakohtaisten kokemustensa ja kertomustensa perusteella he pohtivat synnytystapoja ja synnytysasentoja länsimaalaisessa kulttuurissa. Naiset eivät kuitenkaan kykene tuomaan esille omia näkökulmiaan aiheesta tai he eivät pysty ilmaisemaan asioita toiveenmukaisesti. Asioiden ilmaisemista vaikeuttaa yleensä yhteisen kielen puute eikä ole aina helppoa puhua intiimiasioistaan tulkin välityksellä. Tämä ongelma johtaa siihen, että somalinaiset tyytyvät hoitohenkilökunnan valintoihin, eikä heillä ole paljon vaikutusvaltaa omassa hoidon suunnittelussaan.

Ryhmäläiset keskustelivat ja pohtivat heidän rooliansa ja asemaansa omassa kulttuurissa. Kuten Lehtomäki toteaa, he liittävät naiseuden arvon äitinä olemiseen. Nainen on perheessään tärkeässä roolissa, naisia arvostetaan äiteinä ja he ovat vastuussa kulttuurillisten perinteiden noudattamisesta ja siirtämisestä seuraavalle sukupolvelle. (Lehtomäki. J. 2008, 34)

9 Palaute

Myyringin kävijät saivat tutustua Aistien-telttaan. Teltassa kävi tutustumassa etenkin ikäihmisiä Myyringin toimintatuvalta sekä Myyringin järjestöjen ja kahvilan työntekijöitä. Myyringin henkilökunnalta on tullut kirjallinen palaute sähköpostitse, jossa toivotaan yhteistyötä jatkosakin vastaavanlaisten projektien parissa. Palautteessa mainitaan, että olemme saaneet hyvää palautetta Myyringin asiakkailta ja työntekijäpuolelta oltiin myös tyytyväisiä yhteistyöhön. Palautekirjeessä mainittiin myös, että huolimatta myöhäisestä ja hiljaisesta ajankohdasta kävijöitä oli tarpeeksi. Kävijöitä tuli ryhmittäin tai yksin jatkuvasti, arvioimme kävijöiden

määrän olevan noin 35- 50 henkilöitä. Tila inspiroi kävijöitä ja kommentteja teltasta olivat *”Hieno, Tunnelmallinen, Voisin hankkia sellaisen kotiinkin, Tee oli hyvää, Kiitokset Aistien teltasta!*

”Myyringin kävijät saivat tutustua aistien teltaan viime viikoilla. Teltassa kävi tutustumassa etenkin ikäihmisiä Myyringin toimintatuvalta sekä Myyringin järjestöjen ja kahvilan työntekijöitä. Eli hyvää palautetta saitte kävijöiltämme. Olemme myös työntekijäpuolelta tyytyväisiä yhteistyöhön. Samah ja Deqo toimivat itsenäisesti ja oma-aloitteisesti. Harmi vain, että ajankohta oli jo näin myöhäiskeväässä, että meillä oli jo hiljaisempaa. Mikähän mahtoi olla kokonaiskävijämäärä teltassanne? Toisaalta hiljainen aika mahdollisti sen, että saatoimme varata Myyringin takkahuoneen tähän käyttöön. Telttahan sopi sinne hyvin, vaikka toimintatuvalle sitä ensin kaavailtiin. Toivottavasti myös omat tavoitteenne täyttyivät projektin suhteen?! Myyrinki voi hyvin jatkossakin olla mukana vastaavanlaisissa projekteissa. Kulttuurien välinen vuorovaikutus ja oppiminen ovat kohtaamispaikoissa tärkeää!”

*Aurinkoista kesää!
Ystävällisin terveisin,
Kohtaamispaikka Myyrinki*

9.1 Nuorten palaute

Nuorista huomaa myös, että he ovat olleet tyytyväisiä toimintaamme. Heidän kommenttinsa olivat pelkästään hyvää palautetta. Nuoret kertoivat, että he ovat oppineet paljon uutta tietoa omasta kulttuuristaan.

”Olemme oppineet paljon kulttuuristamme. Suurin osa esineistä oli meille uutta, kiitokset tädeille nyt tiedämme ja osaamme esineiden käyttötarkoituksesta. Opimme myös uutta Somali-ankielen sanoja, Tälläisi tapahtumia pitäisi järjestää uudestaan, olo on kotoisa. Nyt arvostamme enemmän meidän kulttuuria. Tunnelma on aivan mahtava, kiitoksia Järjestäjille!”

9.2 Naisten palaute

Naisten palaute pohjautui nauhoitetuista haastattelukysymyksistä saatuihin vastauksiin. Kommentit ja palautteet pohjautuivat haastattelukysymyksiin. Haastattelu kyselyt perustuivat toiminnallisen opinnäytetyön kautta tullut kokemusten ja havaintojen avulla. Naisten kommentteja teltasta olivat:

”tunnelmallinen, hyödyllinen, hyvä muistutus, kotoisa olo, tälläisi tapahtumia pitäisi järjestää usein.”

”Tilan tunnelma viritti meidän muistia, tunsimme olomme kotona. Muistutitte meidät vanhasta kulttuuristamme josta olemme iloisia. Hyvin vanhat unohdetut muistot palautuivat mieleen. Tila antoi meille tilaisuuden kokoontua yhteen ja keskustella kulttuuristamme. Tämä merkitsee meille paljon, arvostamme ja kunnioitamme teidät, tästä toiminnasta. Tausta soivat musiikki saivat meidät muistamaan vanhoja lauluja sekä tausta kuvat toivat mieleen vanha Mogadishu. Saimme myös mahdollisuuden jakaa ja viestiä nuorisolle kulttuuriperinteistä, tämä oli tarpeellinen. Kiitos! ”

10 POHDINTA

Moniaistisesta tilasta saadut vaikutukset olivat hyvin myönteiset ja sen todettiin olevan positiivinen yhteys muistelun tukemiseksi. Muisteluryhmässä naiset kokivat muistelutyön antavan heille paljon vapautta ja he totesivat muistelutyön vahvistavan heidän identiteettiään, myös oman kulttuurin jakaminen muiden kanssa koettiin positiiviseksi. Multisensorinen tila herätti monenlaisia aistivaikutelmia, tila tarjosi naisille tilaisuuden avautua ja keskustella omasta kulttuuristaan. Kulttuurien välinen vuorovaikutus ja oppiminen kohtaamispaikassa koettiin tärkeäksi. Opinnäytetyön raportista hyötyvät monikulttuuristen ryhmien parissa työskentelevät ammattilaiset. Työmme antaa käsityksen somalinaisten tavoista ja kulttuurista, jotta asiakastyössä somalinaisten kohtaaminen olisi helpompaa. Mukana olleet yhteistyökumppanit totesivat, että he voisivat olla vastaavanlaisissa projekteissa mukana.

Kiinnostus opinnäytetyöhön alkoi vuosi sitten Aistien-hankkeessa tehdystä kehittämistyöprojektista. Kehittämistyön tarkoitus oli maahanmuuttajien ikäihmisten hyvinvoinnin- ja terveyden edistäminen. Projektityössä käytimme hankkeen liikuteltavaa multisensorista teltoa, josta kehittyi opinnäytetyöhön multisensorisen tilan rakentamisen idea. Multisensorisen tilan herättämät tunteet ja ajatukset erityisesti muistelutyössä kiinnostivat meitä. Opinnäytetyön suunnitelmapalaverissa pohdimme, kuinka multisensorisuus- ja muistelutyömenetelmät voidaan yhdistää toiminnassamme. Ideoinnin kehittämisessä meni monta viikkoa ennen kuin päädyimme aihevalintaamme ja kohderyhmäksi rajasimme somalinaiset ja nuoret.

Projektimme keskeinen ajatus oli somalinaisten voimaantuminen muistelutyön avulla, jonka koemme hyödylliseksi somalinaisille. Naiset saivat palvelua omalla äidinkielellään, jonka koemme tässä työssä tärkeäksi. Somalikielisen palvelun järjestäminen helpottaa paljon naisten osallistumista erilaisiin toimintoihin. Oma kielenkäyttö rohkaisee naisia osallistumaan itsenäisesti toimintoihin, joihin heillä ei yleensä ole mahdollista osallistua. Tämän kaltaisten palvelujen järjestämisellä on suuri merkitys, sillä se antaa naisille mahdollisuuden olla oma itsensä

ja käyttää palveluita hyödyksi. Tulkin käyttämistä ei koeta helpoksi, sillä monella on pelkoja ja ennakkoluuloja tulkkien luottamuksellisuudesta. Tulevaisuudessa somalikielisten palveluiden löytäminen on helpompaa, sillä monet somalialaisista ovat kouluttautuneita ja asiantuntijoita eri ammattialoilta.

Monikulttuurisuustyössä on tärkeä huomioida asiakkaan erityispiirteitä, hänen kulttuurinsa ja uskontonsa. Työmme lisää somalikulttuurin ymmärrystä, kuten esimerkiksi tapoja viestiä ja kommunikoida, mikä oli meidän työn päätuotos. Ihmiset ovat sosiaalisia olentoja, sillä millaisessa sosiaalisessa suhteessa he ovat eläneet elämänsä aikana, on keskeinen merkitys. Se millaisessa kulttuuriyhteisössä ihminen on kasvanut, vaikuttaa hänen koko elämäänsä hyvin merkittävällä tavalla. On haasteellista tunnistaa oman kulttuurin vaikutus itseensä. Monikulttuurisessa kohtaamisessa suomalainen kulttuurioppi joutuu usein haastetuksi. Tämä tuottaa usein jännitteitä yhteiskunnassa, mutta toisaalta antaa mahdollisuuden oppia uutta eri kulttuureista. (Korhonen. V, Puukari. S 2013, 14)

Opinnäytetyön toiminnallisen prosessin aikana haasteeksi muodostui kohderyhmään liittyviä ongelmia, ennen kuin toiminnan yksityiskohdista voitiin sopia. Vasta toiminnan loppuvaiheessa meille selvisi, että koulussa ei ole jaettu tekemiämme esitteitä nuorille. Sen vuoksi kohderyhmämme vaihtui hieman nuorten osalta. Tarkoitus oli, että he osallistuisivat kahteen viimeiseen toimintakertaan, sen sijaan he olivat kuviossa vain kerran. Toimintamme ajankohta oli toukokuussa, jolloin kouluissa valmistauduttiin kesäloman viettoon. Kouluissa tiedottaminen toiminnastamme jäi puutteelliseksi tekemistämme esitteistä ja lupalapuista huolimatta opettajien kiireellisten aikataulujen vuoksi. Tästä huolimatta saimme kuitenkin nuoret mukaan toimintaan lyhyellä varoitusajalla, kun otimme heihin yhteyden. Siihen sisältyi riski, mutta pystyimme kuitenkin toteuttamaan tavoitteemme alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Toinen haaste ilmeni tapahtumapaikka Myyringin suhteen, myös siellä valmistauduttiin kesälomaan, jolloin tapahtumapaikan toiminta oli hiljaisempaa. Jälkeenpäin ajatellen meidän olisi pitänyt järjestää toiminta ainakin kuukautta aiemmin. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutui suunnitelman mukaisesti, osallistujamäärä oli sopiva toimintamme toteutukseen. Jälkeenpäin pohdittuna, jos teltassa olisi ollut enemmän nuoriso-osallistujia, silloin olisi haasteena ollut tilan riittämättömyys. Vierailijoiden ansiosta kävijöiden määrä tilassa lisääntyi, sillä multisensorinen tila miellytti kävijöitä.

10.1 Oman oppimisprosessin arviointi

Opinnäytetyön toimintaosuuden tarkoitus oli järjestää monikulttuuriselle ryhmälle muistelutuokio, jonka tavoitteena oli saada somalinaisten kertomuksien kautta tietoa heidän ajattelutavastaan ja naiseuden merkityksestä kulttuurissa. Muistelutyön menetelmän käyttö oli uutta meille ja olemme saaneet paljon tietoa muistelutyön eri menetelmistä, luovan muistelutyön

käytännön toteutuksesta ja somalinaisten kulttuurista ja ajattelutavoista. Lisäksi saimme paljon kokemusta ja tietoa monikulttuuristen ryhmien kohtaamisesta, joten pystymme huomioimaan jatkossa paremmin heidän tarpeitaan terveystalvveluiden piirissä. Opinnäytetyön tulokista hyötyvät monikulttuuristen ryhmien parissa työskentelevät ammattilaiset. Toivomme, että työmme antaa käsityksen somalinaisten tavoista ja kulttuurista, jotta asiakastyössä somalinaisten kohtaaminen olisi helpompaa. Tarkastelemme aihetta uudesta näköpiiristä, joka antaa naisille vapauden kertoa naiseudesta ja sen arvosta omasta näkökulmastaan.

Opinnäytetyön aikana opimme paljon somalialaisesta kulttuurista ja tutustuimme somalinkieliseen kirjallisuuteen. Erityisesti naisten asemaa ja arvoihin liittyviä asioita pohdiskellessa opimme itsekin arvostamaan enemmän kulttuuriamme. Olemme oppineet myös omasta taustastamme enemmän ja saaneet uutta tietoa naisten kertomuksien kautta. Opinnäytetyön aikana olemme kehittyneet monikulttuuristen ryhmien ohjaamisessa. Opimme kehittämään erilaisia menetelmiä ja keinoja, joita voi hyödyntää jatkossa ohjaustyössä.

Menetelmän kokeilu sai positiivista palautetta asiakkailta ja henkilökunnalta. Myyrinki on ollut tyytyväinen yhteistyöhömmö. Teoriatietoon ja erilaiseen kirjallisuuteen perehtymisen myötä oma ammatillinen kasvumme kehittyi. Uskomme, että tiedon lisääntymisen ansiosta, rohkenimme enemmän ja saimme lisää varmuutta maahanmuuttajien parissa työskentelyyn.

Lähteet

Avoin kohtaamispaikka Myyrinki

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/71611_Myyrinki_A5_2010_web_1_.pdf

Countries and Their Cultures: <http://www.everyculture.com/Sa-Th/Somalia.html>

Hassan SH, M. 1999, Diiwaanka Heesaha Soomaaliyed Caddadka labaad. A Collection of Somali songs, Volmue two. Stockholm, Sweden 1999

Hautala, T. Hämäläinen, T. Mäkelä, L. Rusi-Pyykönen, M. 2011, Toiminnan voimaa: Toimintaterapia käytännössä. Edita Prima Helsinki 2011.

Hakonen, S. 2003. Muistelutyö. Teoksessa Marin, M., Hakonen, S. (toim.). Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Juva: WS Bookwell Oy.

Hohenthal-Antin, L. 2009, Muistot Näkyviksi, Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä, PS-kustannus, Ws Bookwell Juva 2009

Islamopas <http://www.islamopas.com/bonenislam.html>

Jaakkola, M. 2009, Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta, Asennemuutokset 1987-2007, Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2009/1, Edita Prima Oy Helsinki 2009

Kamelit Aavikoidenlaivat <http://www.tunturisusi.com/kamelit/>

Kauppinen, K & Evans, J. 2007, Monikko- Tasa-arvo monimuotoisissa työyhteisöissä, Monikkohanketta (2005-2007), ESR, Frinckellin kirjapaino Oy, Espoo, Helsinki 2007

Korhonen, V & Puukari, S (Toim.). 2013, Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö, PS-kustannus, Bookwell Oy Juva 2013

Lehtomäki, J 2008. Pro gradu. Uskaltaa unelmoida, uskaltaa tehdä asioita-Nuorten maahanmuuttajanaisten käsityksiä naiseudesta. Tampere: Tampereen Yliopisto, 2008.

Marin, M & Hakonen, S (toim.). 2003, Seniori- Ja vanhustyö arjen kulttuurissa, PS- kustannus, WS Bookwell Oy, Juva 2003

Mohammed SH. Hassan, 2002 Shekooyinkii Cigaal Shidaad The Stories of Egal Shidaad (The Wise Coward Man) Stockholm, March 10th, 2002

Muistikirja 24-28.5.2013

Nomadlyrics <http://nomadlyrics.com/song/ccde29b56/gobsanaa+hablahayagu+.html>

Oodweyne <http://oodweynenews.com/2013/03/maxaad-ka-taqaan-amaanta-geela-iyo-qiimihiisa-faallo-qaybtii-3aadeng-ibrahim-mohamed-ismail/>

Pitkänen, P. 2006, Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus viranomaistyössä, Edita Prima Oy, Helsinki 2006

Ruusuvuori, J & Nikander, P & Hyvärinen, M (toim.) 2010, Haastattelun analyysi, Vastapaino Tampere 2010

Ruusuvuori, J & Tiittula, L (toim.) 2005 Haastattelu tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus, Vastapaino Tampere 2005

Räty, M 2009-2010. Kohtaamisia moniaistisessa tilassa raportti
<http://moniaistinentila.laurea.fi/>

Somalialaisia herkkuhetkeä: <https://sites.google.com/site/somaliruoka/ruokakulttuuri>

Sosiaaliportti 4.12.2013: [https://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi-
FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/monikulttuurisuus/somalialainen_ku
lttuuri](https://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/monikulttuurisuus/somalialainen_kulttuuri)

Soomaliliitto Ry: <http://suomensomali.com/somalian-historia/uskonto-kulttuuri/>

Somaliliitto Ry: [http://suomensomali.com/featured/suomalaisten-vieraantuminen-vs-
maahanmuuttajien-kotoutuminen/](http://suomensomali.com/featured/suomalaisten-vieraantuminen-vs-maahanmuuttajien-kotoutuminen/)

Säävälä, M.2011, Perheet muuttoliikkeessä: Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen, Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 41/2011. Helsinki 2011, Hakapaino Oy

The Un Refugee Agency UNHCR 2001-2013
<http://www.unhcr.se/fi/keitae-autamme/pakolaiset/kuka-on-pakolainen-qa.html>

Tilastokeskus Julkaistu: 4.7.2004
http://www.stat.fi/tup/tietoaike/tilaajat/ta_06_04_nieminen.html

Tiilikainen, M. 2005, Arjen Islam, Somalinaisten elämää suomessa, Dark Oy, Vantaa 2005

Tiilikainen, M. & Martikainen, T. 2008. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.). Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy

Vilka, H & Airaksinen, T. 2003, Toiminnallinen opinnäytetyö, Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2003

Virkkunen, A. 2010, Kotoutuminen vanhustyöhön - Projektin loppuraportti, Kehittyvät vanhuspalvelut julkaisua 1/2010, Kopio Niini/ Painopörssi, Helsinki 2010

Warsame Khalid, C. 2006, Geel Waa Magool Xoolaad, Suugaanta Geela, Poetry About Somali Camels, Print In Toronto Canada June 15th 2006

Liitteet

Ryhmähaastattelun kysymykset

- ❖ Kuinka telttä vaikutti teidän muistoja kotimaasta?
- ❖ Kuinka moniaistinen telttä edusti Somalian kulttuuria?
- ❖ Onko moniaistinen tila saanut sinut muistamaan asioita jotka oli vaikea muistaa ennen?
- ❖ Kuinka hyvin tilan ympäristö tuki muisteluringin onnistumista?
- ❖ Onko muistelutyö teidän mielestänne voimaantumista edistävä tekijä?
- ❖ Kuinka tämä muisteluringin on onnistunut sinun mielestäsi?
- ❖ Miten koet tarinoiden ja kertomuksien kuuleminen / jakaminen muiden kanssa?
- ❖ Mitä jäit eniten kaipaamaan kotimaastasi?
- ❖ Millä tavalla olet sopeutunut uuteen maahan ja kulttuuriin?

SOMALIALAISTA TUNNELMAA AISTIEN- TELTASSA

Somalialaisen *aistien*- tilan avulla edistetään maahanmuuttajien hyvinvointia. Lisäksi edistetään kulttuurien välistä yhteisymmärrystä. Teltassa Somalian voi kokea eri aistien avulla. Teltta on kooltaan 2,6 x 2,6 ja sinne mahtuu noin kuusi henkeä kerralla. Teltta ei ole näyttely, vaan enemmän kohtaamispaikka. Teltan sisustaminen ja rakentaminen tehdään ryhmässä. Rakentamiseen osallistuvat päättävät, millaisia kuvia, esineitä ja ääniä telttaan tulee. Samalla rakentaminen on voimaannuttavaa muistelua.

Myyringissä teltta rakennetaan yhdessä somalialaisten naisten kanssa. Teltan rakennusprosessi on samalla muistelua ja hyvinvointia tukevaa.

Kun teltta on avoinna yleisölle, emännöi sitä aina joku prosessissa mukana ollut. Se ei ole näyttely, vaan kohtaamispaikka. Teltassa myös eri sukupolvet voivat kohdata ja tarkoituksena on, että aikuiset kutsuvat valmiiseen tilaan somalialaistaustaisia nuoria ja lapsia ja kertovat näille tarinoita.

Teltta on avoinna viikolla 21–22 erikseen ilmoitettavina aikoina.

Telttaprojekti on osa ESR-rahoitteista Aistien - avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä – hanketta. Hankkeessa kehitetään moniaistisia oppimisympäristöjä erilaisille kohderyhmille.

AIKATAULU

21.5. klo 9–12 Teltan rakentaminen
22.5. klo 11–14 Muistelurinki (Naiset)
23.5 klo 11–14 Muistelurinki (Naiset)
27.5 klo 12–14 Perinteisiä tarinoita (Naiset + nuoret)
28.5 klo 12–14 Perinteisiä tarinoita (Naiset + nuoret)
27–28.5 klo 14- 16 Avoimet ovet

YHTEYSTIEDOT

Samah Kahim
Deqo Rage
Laurea-ammattikorkeakoulu
Projektipäällikkö Minttu Rätty
Projektikoordinaattori Sari Sivonen
Lisätiedot: www.laurea.fi/aistien

AISTIEN.

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Kuva: Liikkuva telttä, Kinaporin palvelutalossa

Mikä on moniaistinen tila?

- luokkatila tai siirrettävä "telttä", joka on helposti muunneltavissa
- moniaistinen tila rakennetaan yhdessä erilaisten toimijoiden kanssa; tila pohjautuu ryhmäläisten muistoihin, kertomuksiin ja elämäkokemukseen
- tilan tarkoitus ei ole olla autenttinen kopio vaan tunnelmaa ja muistoja virittävä kokonaisuus
- tilassa hyödynnetään eri aistien kautta tulevia elämyksiä: seinälle heijastettuna maisema kuvia tai videoita, äänimaailma, verhot, matot, yksittäiset kosketeltavat esineet, tuoksut ja maut

Mihin tilaa käytetään?

- kohtaamispaikkana: ympäristö innostaa keskustelemaan
- elämyksellisenä oppimisympäristönä
- mahdollistaa julkisen tilan tekemisen kotoiseksi, oman tuntuiseksi

- mahdollistaa omien muistojen, paikallishistorian tai maahanmuuttajan lähtökulttuurin näkyväksi tekemisen
- tilan rakentaminen on yhteisöllinen prosessi, jossa voi jakaa muistoja ja keskustella esim. kulttuurista ja arvoista
- tilaan voi tehdä myös tulevaisuudenvisioita näkyväksi

Annan luvan lapselleni _____ osallistua Aistien telttä tapahtumaan